

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KİLİS İLİ ELBEYLİ İLÇE MERKEZİNDEKİ KADIN TARIM İŞÇİLERİNİN
SOSYAL VE EKONOMİK YAPILARI**

NAMIK KEMAL TÜRK

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

**ANKARA
2006**

Her hakkı saklıdır

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KILIS İLİ ELBEYLİ İLÇE MERKEZİNDEKİ KADIN TARIM İŞÇİLERİNİN SOSYAL VE
EKONOMİK YAPILARI

Namık Kemal Türk

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Bülent Gülçubuk

Bu araştırmada Kilis ili Elbeyli ilçe merkezindeki tarım işçisi kadınların sosyal ve ekonomik yapılarının incelenmesi ve sorunlarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada birincil veri olarak tarım işçisi kadınlara uygulanan anket soruları kullanılmıştır. Araştırmada Elbeyli ilçe merkezinde tarım işçiliği yapan aile başkanı ve/veya aile başkanı eşi konumundaki kadın tarım işçileri ile yüz yüze görüşme yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen temel bulgular şu biçimde özetlenebilir; kadınların % 60,0'ı 40 yaşından küçüktür. Kadınların %26,7'si okur-yazar değildir. Evlenme yaşı olarak kadınların %58,4'ü 21 yaşından daha küçük yaşta evlenmişlerdir. Yeni bir ailenin kurulmasında kadınların %75,0'i görücü usulü ile evlendiklerini belirtmişlerdir. Kadınların %55,0'i sosyal güvenlik kapsamında değiller, bunların % 20,0'si ise yeşil kart sahibidir. Kadınların %21,7'si boş zamanlarının olmadığını belirtmiştir. Kadınların %35,0'i çalışma koşullarına göre aldıkları ücretin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Kadınların %85,0'i çocuklarının tarımsal işlerde çalışmasını istememektedirler. Aile içinde alınan kararların %56,8'ni kadınların eşleri vermektedir. Araştırmanın sonucunda kadınların eğitim, çevre ile ilişkileri, ücret yapısı, çalışma ve yaşam koşulları önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınların tamamına yakını olanakları olsa tarım işlerinde çalışmayacaklarını belirtmişlerdir. Mevcut sorunların çözülmesi kadınların insanca yaşam koşullarına kavuşması açısından önem taşımaktadır.

2006, 91 sayfa

Anahtar Kelimeler: Tarım işçiliği, kadın tarım işçileri, kadının statüsü, sosyal güvenlik,

ABSTRACT
Master Thesis

SOCIAL AND ECONOMIC STRUCTURE OF WOMAN AGRICULTURAL WORKERS IN
ELBEYLİ DİSTRİCT İN KİLİS PROVINCE

Namık Kemal Türk

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Agricultural Economics

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Bülent Gülçubuk

In this research it was aimed at examining women agricultural workers' social and economic structure and putting forth their problems for consideration in Elbeyli District Center of Kilis province. In the research as a primary data the questions of a questionnaire with respect to women were used. In the research a questionnaire was made with 60 women workers displaying activity in agriculture as the head of the family and/or in the position of head's wife of the family.

Fundamental findings obtained in the research can be summarized as in the following way. 60 % of women agricultural workers are below the age of forty or belong to a smaller age group. 26,7 % of them are illiterate, 58,4 % of them got married below the age of 21 and 75 % of them had arranged marriages by their parents. 55 % of women are not covered by social security and 20 % of them own green cards. 21,7 % of them say that they have no free time. 35 % of women stated that the wages they received were inadequate in comparison with the working conditions. 85 % of women do not wish their kids to work in agricultural activities. 56.8 % of decisions are made by women's husbands within the family. Women's education, their relations with the environment, their wage structure, working and living conditions appear as major problems. Almost all of them stated that they would not have worked in agricultural activities if they had had the chance. Solving their current problems plays a major importance to them to obtain human living conditions.

2006, 91 pages

Key Words: Agricultural workmanship, women agricultural workers, women's status, social security

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın planlanması ve yürütülmesi süresince değerli bilgisi ve tecrübesi ile beni yönlendiren, destek veren ve yardımlarını esirgemeyen Danışman Hocam Sayın Doç. Dr. Bülent GÜLÇUBUK, yüksek lisans çalışmama ilk başladığında danışmanım olan hocam Sayın; Prof. Dr. Nurettin YILDIRAK'A ve manevi desteklerini gördüğüm aileme en içten dileklerle teőekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, araştırma sırasında Elbeyli Tarım İlçe Müdürlüğü'ne, İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü'ne, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne, ilçedeki eski öğrencilerime, mahalle muhtarlarına ve anket uygulaması sırasında sabırla sorularımızı yanıtlayan tarım işçisi kadınlara da katkıları nedeni ile teşekkür ederim.

Namık Kemal TÜRK

Ankara, Ekim 2006

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
SİMGELER DİZİNİ.....	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	viii
1.GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.2 Araştırmanın Kapsamı.....	4
2.KAYNAK ÖZETİ.....	5
3.MATERYAL VE YÖNTEM.....	9
3.1 Araştırmada Kullanılan Materyal.....	9
3.2 Araştırmada Kullanılan Yöntem	9
3.2.1 Elde edilen verilerin değerlendirilmesi.....	10
4.ARAŞTIRMA BÖLGESİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER.....	11
4.1 Tarihçesi.....	11
4.2 Coğrafi Konumu ve İklim Koşulları.....	11
4.3 Nüfus.....	12
4.4.Ulaşım.....	12
4.5 Tarımsal Yapı	13
4.5.1 Arazi dağılımı	13
4.5.2 Bitkisel üretim.....	14
4.5.3 Hayvan varlığı	16
5.TÜRKİYE TARIMINDA İSTİHDAM VE TARIM İŞÇİLİĞİ.....	18
6. TÜRKİYE'DE KADININ TARIMSAL ÜRETİMDEKİ ROLÜ VE ÇALIŞMA KOŞULLARI	25
6.1 Kadının Kırsal Yaşamdaki Yeri.....	25
6.2 Kadının Tarımsal Üretimdeki Rolü.....	26
6.3 Tarım İşçisi Kadınların Sosyo-Ekonomik Yaşam Koşulları.....	33
7.ALAN ARAŞTIRMASI BULGULARI.....	32

7.1 Temel Demografik Nitelikler.....	32
7.1.1 Yaş.....	32
7.1.2 Eğitim.....	33
7.1.3 Medeni durumları.....	35
7.1.4 Kadınların mesleki durumları	38
7.2 Aile Yapısı.....	39
7.2.1 Kadınların evlenme biçimleri.....	40
7.2.2 Ailede nikah ve koşulları.....	42
7.2.3 Ortalama çocuk sayısı.....	45
7.3 Kadınların Sosyal Güvenlik Durumları.....	47
7.3.1 Kadınların bağlı oldukları sosyal güvenlik kurumları.....	48
7.4 Tarımda Çalışma Süreleri ve İşgücü Hareketliliği.....	49
7.5 Ücret Yapısı ve Kullanma Durumu.....	50
7.6 Yaşam Koşulları ve Standartları.....	52
7.7 Tarım İşçiliğine İlişkin Görüşler.....	54
7.7.1 Ücrete ilişkin görüşleri	54
7.7.2 Tarım işçiliğinden memnun olma durumları.....	55
7.7.3 Kadınlara göre çalışma hayatının temel sorunları.....	56
7.7.4 Tarımda çalışma koşullarını düzeltmek için yapılması gerekenler.....	57
7.7.5 Kadınların mesleki eğilimleri ve yaşama ilişkin özlemleri.....	58
7.8 Sosyal Çevre İle İlişkiler ve Temel Bilgi Kaynakları.....	60
7.8.1 Ailede karar yapısı	60
7.8.1.1 Çalışma yerine ve biçimine yönelik kararlar.....	61
7.8.2 Ev işlerinde yardımlaşma durumu.....	62
7.8.2.1 Kadınlar arasında yardımlaşma durumu.....	63
7.8.3 Kadının ailedeki görevi.....	64
7.8.4. Kadınlara göre erkeğin ailedeki görevi.....	66
7.8.5 Kadınların başlıca haber kaynakları.....	67
7.8.6 Kadınların televizyonda izledikleri programlar.....	69
7.8.7 Kadınların gazete ve kitap okuma durumu.....	70
7.8.8 Kadınların yaşamlarına ilişkin beklentileri.....	72

8.ARAŞTIRMA SONUÇLARI HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRME	75
9.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	78
KAYNAKLAR.....	81
EK-1 (Anket formu).....	86
ÖZGEÇMİŞ.....	91

SİMGELER DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
BYKP	Beş Yıllık Kalkınma Planı
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
IFAD	Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KSSGM	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
TKK	Tarım Kredi Kooperatifi
TKV	Türkiye Kalkınma Vakfı
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TZOB	Türkiye Ziraat Odaları Birliği

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Elbeyli ilçesine ait nüfus verileri.....	13
Çizelge 4.2 Elbeyli ilçesi arazi kullanım durumu	13
Çizelge 4.3 Elbeyli ilçesinde tarımsal alanların sulama durumu	13
Çizelge 4.4 İlçedeki tarım alanlarının kullanım durumları.....	14
Çizelge 4.5 Elbeyli ilçesinin tarla ürünlerinin ekiliş üretim ve verim durumu	15
Çizelge 4.6 İlçenin meyve üretim alanı, verimlilik ve üretim durumu.....	15
Çizelge 4.7 ilçede sebze ürünlerinin ekilişi, üretim ve verim durumları	16
Çizelge 4.8 Elbeyli ilçesinde hayvan varlığı.....	16
Çizelge 5.1 Tarım sektörü ve tarım dışı sektörlerde istihdam.....	20
Çizelge 5.2 Yıllara göre işgücüne katılım oranı ve istihdam oranları.....	21
Çizelge 5.3 Türkiye’de işgücüne katılım oranlar.....	22
Çizelge 5.4 Tarımda çalışan kadınların ücret konumlarına göre dağılımı	23
Çizelge 5.5 Türkiye’de istihdamın sektörel dağılımı	23
Çizelge 7.1 Kadınların yaşlara göre dağılımı.....	32
Çizelge 7.2 Kadınların eğitim durumları.....	33
Çizelge 7.3 Kadınların yaşlarına göre eğitim düzeyleri.....	34
Çizelge 7.4 Kadınların medeni durumlarına göre dağılımları.....	36
Çizelge 7.5 Kadınların evlenme yaşları	36
Çizelge 7.6 Kadınların yaşlarına göre evlenme yaşları.....	37
Çizelge 7.7 Başlıca aile tipleri.....	39
Çizelge 7.8 Kadınların evlenme biçimlerine göre dağılımı.....	40
Çizelge 7.9 Kadınların eğitim düzeylerine göre evlilik biçimleri.....	41
Çizelge 7.10 Kadınların eşleri ile akrabalık derecesi.....	43
Çizelge 7.11 Kadınların yaşlarına göre eşleriyle akrabalık durumları.....	44
Çizelge 7.12 Kadınların doğum sayılarına göre dağılımı.....	45
Çizelge 7.13 Kadınların eğitim durumlarına göre istedikleri çocuk sayısı.....	46
Çizelge 7.14 Kadınlara göre sosyal güvenliğin anlamı.....	48

Çizelge 7.15 Kadınların sosyal güvenlik durumları.....	49
Çizelge 7.16 Tarım işçisi kadınların çalışmaları karşılık geliri/ücreti kim alıyor?.....	51
Çizelge 7.17 Tarım işçisi kadınların aile gelirine katkıda bulunma durumları.....	51
Çizelge 7.18 Kadınların boş zamanlarını değerlendirme biçimi.....	53
Çizelge 7.19 Kadınların emeklerinin karşılığını alabilme durumları.....	54
Çizelge 7.20 Kadınların çocuklarının meslek seçimi ile ilgili görüşleri.....	56
Çizelge 7.21 Tarım işçisi kadınların sorunlarına göre dağılımı.....	57
Çizelge 7.22 Tarım işçisi kadınları olmak istedikleri meslekler.....	59
Çizelge 7.23 Kadın işçilerin eğitim düzeylerine göre karar alma sürecine katılımı	60
Çizelge 7.24 Çalışma yerinin seçiminde kararı kim verir.....	61
Çizelge 7.25 Ev işlerinde aile içinde yardımlaşma durumu.....	62
Çizelge 7.26 Kadınlar arasında yardımlaşma durumu.....	63
Çizelge 7.27 Kadınlara göre kadınların görevleri.....	65
Çizelge 7.28 Kadınlara göre ailede erkeğin görevleri.....	66
Çizelge 7.29 Kadınların dünyada ve Türkiye’de olup bitenleri öğrenme kaynakları	68
Çizelge 7.30 Tarım işçisi kadınların televizyondan izledikleri programlar.....	69
Çizelge 7.31 Kadınların gazete, dergi ve kitap okuma sıklıklarına göre dağılımı.....	71
Çizelge 7.32 Olanağınız olsa bundan sonra neler yapardınız?.....	73
Çizelge 7.33 Kadınların özlemlerine ilişkin bulgular.....	74

1. GİRİŞ

Az gelişmiş ülkelerin hemen tamamında nüfusun büyük bir bölümü kırsal kesimde yaşamakta ve tarımla uğraşmaktadır. Nüfusun önemli bir kesiminin tarımla uğraşması, kırsal kesimde yaşayanların tümüyle verimli bir istihdam içinde olduklarının ya da geçimlerini sağlayacak ölçüde kazanç elde edebildiklerinin işareti değildir. Aksine pek çok gelişmekte olan ülkede tarım sektörü önemli sosyal sorunların da barındığı bir sektör niteliğindedir.

Kırsal alandaki insanın yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve ekonomik, sosyal, çevresel/ekolojik durumun katılımcılık temelinde iyileştirilmesi kırsal kalkınma çalışmalarının temel hedeflerindedir. Burada başta kırsal alandaki ve toplumun temelini oluşturan kadınlar olmak üzere tüm toplum kesimlerinin yaşam kalitesinden söz edilmektedir.

Türkiye’de çalışma yaşamında özellikle ele alınması gereken grupların başında da tarımda çalışan kadınlar gelmektedir. Kadınlar tarımsal işlerde üreten, değerlendiren, pazarlayan, ev içi rolleri açısından da tükettiğini üretme durumunda olan bireyler olarak önemli rollere sahiptir. Türkiye’de kadınlar birçok gelişmekte olan ülkedeki kadınlar gibi, çoğunlukla ya kırsal kesimde ücretsiz aile işçisi ya da emek yoğun sektörlerde ucuz emek olarak çalıştığını belirtiyor (Koray 2000).

Türkiye’de kadının tarımsal üretime katılımı çok az sayıda işletme yöneticisi ya da büyük oranda ücretsiz aile işçisi biçiminde yoğunlaşmaktadır. Tarımda çalışan kadınların büyük çoğunluğu ücretsiz aile işçisi statüsündedir. Bu durumda “bağımsız çalışan” kesime girmeyen fakat ekonomik açıdan üretim etkinliği olan işleri yapan kadın, geleneksel değerlerin yaygın olduğu kırsal kesimde şehirlerdeki çalışan kadının statüsüne sahip değildir. Kadınların şehir yaşamında ücretli çalışma olanağına sahip olmalarını bir ölçüde onların sosyo-ekonomik statüsünde bir iyileşme olarak görmek mümkündür. Çünkü bu koşullarda kadınlar, çalışmalarının karşılığını ücret biçiminde

aldıkları gibi bunun bir kısmını da harcama özgürlüğüne sahip olmaktadırlar (Kazgan 1982).

Üretimin her aşamasına aktif bir biçimde katılan kadınlar, kalkınmanın olanaklarından yeterli pay alamadıkları gibi, yoksulluktan da dünyada en fazla etkilenenler arasında yer almaktadır. İşsizliğin yaygın, eğitim ve sağlık hizmetlerinin sınırlı ve dengesiz dağıldığı az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde kırsal alandaki kadının durumu, konumu ve sorunları ise daha dikkat çekicidir. Kırsal alandaki kadın için üretim ve ev işlerinin birlikte yapılması, eğitim düzeyinin ve toplumsal statünün düşüklüğü, örgütlenmenin sağlanamaması, kısmi çalışma olanaklarının bulunmaması ve başta sosyal güvenlik olmak üzere çalışma yaşamı ile ilgili yasal mevzuattaki eksiklikler, önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu grup içerisinde kadın işçiler yüklenmek durumunda kaldıkları sorumluluklarından dolayı daha da ağır koşullarla karşı karşıyadır (Yıldırak vd. 2003).

Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı kırsal alanda yaşayan ve tarımda çalışan kadınların durumunun incelenmesi önem taşımaktadır. Bu çalışmada Kilis ili Elbeyli ilçe merkezindeki tarım işçisi kadınların sosyal ve ekonomik yapılarının incelenmesi ve sorunlarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırmada birinci bölümde konu ile ilgili kaynaklar özetlenerek kullanılan materyal ve yöntem verilmiştir. Araştırma alanına ilişkin genel bilgiler verildikten sonra Türkiye tarımında istihdam ve tarım işçiliği ile Türkiye kırsal alanında kadınların durumları ele alınmış, daha sonra ise araştırma bulgularına geçilmiştir. Araştırma bulgularında kadın tarım işçilerine ait anket yoluyla elde edilen bilgiler verilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın en son bölümünde ise sonuçlara yer verilmiş ve bulgulara ilişkin genel değerlendirmede bulunulmuştur.

1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranı 1955-2005 yılları arasında büyük ölçüde azalarak %24,8’e düşmesine rağmen, halen tarımda çalışanların %45,3’i kadındır. Ülke genelinde iş gücüne katılan kadınların da %51,6’sını tarım kesiminde çalışan kadın nüfusu oluşturmaktadır (Altun 2000) . Kadınlar hakkında pek çok çalışma yapılmıştır. Fakat, kadın tarım işçileri konusunda yapılan çalışmaların sayısı sınırlıdır. Türkiye’de çalışma hayatının en sorunlu kesimini oluşturan ve en zor koşullarda çalışan kadın tarım işçilerinin durumunun incelenmesi toplumsal refah ve çalışma yaşamı açısından önem taşımaktadır. Çünkü, bu kadınlar sosyal güvenlik uygulamalarından yoksun, düşük ücretle açık hava koşullarında çalışarak ailelerine katkıda bulunmak ve yaşamlarını sürdürmek durumundadır. İşte bu araştırma, geniş bir çalışma grubunu oluşturan kadın tarım işçilerinin dar bir alanda da olsa durumlarının ve sorunlarının incelenmesi ve karar vericilere yol gösterici olabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı, tarımla uğraşan kadınların çalışma yaşamlarına ilişkin sorunlarını ortaya koymak ve bu sorunların giderilmesi için neler yapılabileceği konusunda öneri geliştirmektir. Bu genel amaç çerçevesinde araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1.Kilis ili Elbeyli ilçesinde kadının aile içindeki ve toplumsal hayattaki konumu ve sorunları nelerdir?
2. Kadınların yaşadığı sorunlar daha çok kadın kimliğinden mi yoksa yörenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapı değişimi ve eğitimsizlikten mi kaynaklanıyor?
- 3.Kilis ili Elbeyli ilçesinde kadınların eğitim düzeyleri ile yaşadıkları sorunlar arasında ilişki bulunmakta mıdır?
- 4.Kilis ili Elbeyli ilçesinde kadınların çalışma yaşamında ve ücret durumlarındaki sorunları nelerdir?

5.Kadınlar, sosyal güvenlik kurumları deyince ne anlıyorlar ve sosyal güvenlik kapsamında olma durumları nasıldır ?

1.2 Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamını Kilis ili Elbeyli ilçe merkezinde İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtlarına göre tarımla uğraşan 158 çiftçi ailesi arasından tarım işçiliği yapan aile başkanı ve/veya aile başkanı eşi (ev hanımı) konumundaki kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmada bu konuma uyan 60 kadın tarım işçisi araştırma kapsamına alınmıştır.

2.KAYNAK ÖZETİ

Kazgan (1982), “Türk Ekonomisinde Kadının Yeri” adlı çalışmasında, kadınların genellikle, düşük kazançlı veya gerçek ücretlerle ifade edilemeyen tarım ve hafif sanayi alanlarında çalıştıklarını belirtmektedir. Kadınların % 88’inin tarımda ücretsiz aile işçisi olarak ya da kentte ücretli işçi statüsünde çalıştığını, karar alma süreçlerine katılmadığını, hatta çalışması sonucunda elde ettiği geliri harcama özgürlüğüne bile sahip olmadığını belirtmektedir.

Kaşkaloğlu (1987), çalışmasında, kırsal alanda kadının tarımsal faaliyete katılımının; aile işgücü, ücretli tarım işçisi ve aile içi üretim olmak üzere üç şekilde olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çalışmada Tarım ve Köyişleri Bakanlığının kırsal alan kadınına götürdüğü hizmetler sekiz başlık altında toplanmış ve tarımsal üretimde büyük katkısı olan Türk kadınının aile yapısı içinde de yüklendiği görevlerini başarı ile yerine getirdiği belirtilmiştir.

Sarptürk (1990), Adana ili kırsal toplum yapısı içinde kadının yerine ilişkin olarak, dokuz köyde 52 kadından anket yoluyla veriler elde etmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan köylerde en büyük sorunun içme ve kullanma suyu yetersizliği olduğunu, ailelerin çoğunluğunun (% 65,4) içme ve kullanma suyunu ev dışından taşımak zorunda kaldıklarını belirlemiştir. Kadınların % 69,2’sinin ev işlerinin yanında tarımsal faaliyetlerle de uğraştıklarını, özellikle de çapa, hasat ve tohum ekiminin kadınlar tarafından yapılan işler olduğunu saptamıştır. Kadınların çoğunlukla tarım işletmesinde “ücretsiz aile işçisi” konumunda çalıştığını, çok az bir kesiminin ise işletme dışında tarımsal faaliyette bulunarak gelir elde ettiğini belirlemiştir.

Gösterici (1991), Karacadağ köylerinde kadının günlük yaşamıyla ilgili gözlemler yaparak üretim ve pazar sürecinde aile ve toplum hayatındaki konumlarını incelemiştir. Yöreye ilişkin kadın projeleri üretilirken kadın ve erkeğin birlikte düşünülmesinin bir zorunluluk olduğu çalışmada belirtilmiştir.

Sirman (1991), çalışmasında, kırsal değişim ve tarımsal gelişme açısından kırsal kadının konumunu incelemiştir. Araştırmacıya göre kırsal kesimde kadınların üretime nasıl katılacakları yapılan tarımsal faaliyetin türüne ve ailenin gelir durumuna bağlıdır.

Ertürk (1991), Türkiye’de uygulanan kırsal kalkınma projeleri içinde kadının yerini ele aldığı çalışmasında projelerin sürekli ve kalıcı sonuçlar meydana getirebilmelerinin kırsal kadınların kendi üretim, tüketim ve toplumsal faaliyetlerine yönelik karar verme ve denetleme olanaklarına kavuşması ile mümkün olabileceğini belirtmiştir. Kalkınma stratejisi ve proje yöntemlerinin olaya ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve örgütlenme alanlarını bütünleştirici bir biçimde eğilmek zorunda olduğunu vurgulamıştır.

Nazik (1993), kadınların mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmalarının ailenin ekonomik durumuna ve yaşam biçimine etkisini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada, ailelerin başlıca gelir kaynaklarının mevsimlik tarım işçiliği olduğu, tarımsal işlerin yoğun olduğu dönemlerde ev ile ilgili işlere ayrılan zamanın azaldığı, ailelerde mevcut paranın harcandığı yerlere, gıda maddelerinin ve ev eşyalarının satın alınmasına daha çok erkeğin, giyim eşyaları satın alınmasına ve çocukların sorumluluk ve alışkanlıklarının neler olacağına ise daha çok eşlerin birlikte karar verdiği saptanmıştır.

Yücer (1997), doktora çalışmasında, yardımlaşma ve işbirliği kavramları, tarihi gelişimi ve konu ile ilgili yasal düzenlemeleri açıklamış, Tokat ili Niksar ovasında bu konular ile ilgili mevcut durumu ortaya koymuş ve önerilerde bulunmuştur.

Anonim (1998), çalışmada, sosyo-ekonomik göstergeler kullanılarak Türkiye’de kadınların durumu ortaya konulmuş ve temel göstergeler olarak eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik, siyasete katılım, gelir dağılımı, aile içi kararlara katılım ve sorumluluk paylaşımı konularında kadınlar açısından kazanımlara, çıkmazlara ve iyileştirme çabalarına yer verilmiştir. Kadınların istihdam ve gelir getirici faaliyetlere katılımını artıran finansal mekanizmaların yokluğunun ekonomik alanda kadınların karşılaştığı en önemli güçlük olduğu belirtilmiştir.

Abay vd. (1999), araştırmasında, Tarım ve K y şleri Bakanlığı tarafından İzmir ili, ilçe ve köylerinde yürütülen ev ekonomisi kurslarının etkinlik düzeyinin ortaya konulmasına ve bu kursların kadına gelir getirici etkisinin belirlenmesine çalışılmıştır. Kurslara katılan kadınların sosyo-ekonomik durumu ve verilen eğitim hizmetlerinin etkinliği çeşitli açılardan değerlendirildikten sonra araştırmanın sonuçları, benzer çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılarak kırsal kadının istihdamına katkısı olabilecek eğitim hizmetlerine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

 zdamar vd. (2000), çalışmalarında, TYUAP II Pilot Projesinin kadın üzerindeki etkisini; birinci olarak tarımsal üretime, ikinci olarak da verilen tarımsal bilgilerin kadının kırsal kesim aile birimindeki konumunda nasıl bir değişim yer aldığı yönünde ele almışlardır. Sonuçta, proje kapsamında verilen eğitimin ifti alan kadını etkileyebileceği ancak olumlu sonuçların zamanla, diğer koşulların yerine getirilmesiyle alınabileceği ve ikinci etkinin ise, kursların geçen kısa süre içinde bireyin toplumsal görev, sorumluluk ve yetkilerinde önemli bir değişikliğe neden olmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca kırsal kesim kadınının toplumsal konumunu iyileştirerek istihdama katılmasını sağlamak için öneriler geliştirilmiştir.

Altunbıak (2001), araştırmasını Ankara ili Polatlı ilçesine bağlı üç köy civarında yerleşen ve gezici olarak çalışan tarım işçisi ailelerde yer alan eş durumundaki kadınların çalışma ve yaşam koşullarını belirlemek amacı ile yapmıştır. Araştırma bulgularına göre; ailelerin başlıca geçim kaynakları gezici tarım işçiliğidir. Ailelerin %45,95'i çekirdek aile tipindedir. İncelenen gezici kadın tarım işçilerinin %70,7'sinin okur-yazar olmadığı, %21,52'sinin okur-yazar ve %8,1 'inin ise ilkokul mezunu olduğu saptanmıştır. Deneklerin %91,89'u mecburiyetten tarım işçiliği yaptıklarını ve sevmediklerini belirterek tarım işçiliğinden kaynaklanan memnuniyetsizliklerini ifade etmişlerdir. Kadın tarım işçilerinin %8,11'i eline geçtikçe, %2,70'i ise hergün gazete okuduklarını, geriye kalanların ise hiç gazete okumadıklarını belirtmiştir. Kadınların %97,29'u memleketlerinde hemen hemen hergün televizyon izlediklerini belirtmişlerdir.

Yıldırak vd. (2003), Türkiye'de gezici ve geçici olarak çalışan kadın tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşullarını ortaya çıkarmayı amaçladıkları araştırmayı 9 ilde yürütmüşlerdir. Araştırmaya konu olan gezici ve geçici kadın tarım işçilerinin yaş ortalamasını 28 olarak bulmuşlardır. Bu kadınların %85,1 'inin ana mesleği, % 11,7'sinin de ikinci mesleğinin tarım işçiliği olduğunu; %30,4'ünün tarım işçiliğinden kurtulmanın %11,2'sinin zengin olmanın, %11,0'ının da eğitim yapmanın en büyük özlemleri olduğunu belirlemişlerdir. Kadınların toplam %83,7'sinin çalışma mevsimlerinde dış çevre ile her türlü haber olanaklarından yoksun bir biçimde yaşamlarını sürdürdüklerini ancak %16,3'ünün radyo, televizyon ve basılı yayın araçlarından yararlandıklarını belirlemişlerdir.

3.MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın ana materyalini Kilis ili Elbeyli ilçe merkezinde tarım işçisi olarak çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Araştırma alanının seçiminde belirleyici olan unsurlar; ilçenin tarımsal ağırlıklı bir ekonomik ve işgücü yapısı göstermesi, kadınların tarımsal üretimde yer alması ve alanda daha önce benzer bir araştırmanın yapılmamış olması.

3.1 Araştırmada Kullanılan Materyal

Kilis ili Elbeyli ilçe merkezindeki kadın tarım işçilerine anket uygulanması ile elde edilen veriler araştırmanın birincil verilerini oluşturmuştur. Kadınlarla anket uygulaması yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada alan verilerine ek olarak, konu ile ilgili daha önce yapılmış olan çeşitli araştırmalar, yayınlar ve istatistiki bilgilerden verilerin analizinde ve bilgilerin yorumlanmasında yararlanılmıştır. Ayrıca bu araştırma konusu ile ilgili olarak Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde daha önce gerçekleştirilmiş olan çeşitli araştırmaların sonuçlarından, konuyla ilgili olarak hazırlanmış olan sempozyumlarda sunulan tebliğlerden, yayınlanmış olan makalelerden yararlanılmıştır. Çalışmada yer verilen istatistiki verilerin elde edilmesinde ise özellikle Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) yayınları kullanılmıştır.

3.2 Araştırmada Kullanılan Yöntem

Kilis ili Elbeyli ilçe merkezindeki kadın tarım işçilerinin sosyal ve ekonomik durumlarının tespiti için aile başkanı ve/veya aile başkanı eşi (ev hanımı) konumundaki kadın tarım işçileriyle yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel verileri yapılan anket çalışması ile elde edilmiştir.

Anket çalışmasında görüülen kadın tarım işçilerinin belirlenmesinde gayeli örnekleme yapılmış ve tam sayım yapılmıştır. İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtlarına göre ilçe merkezinde kayıtlı 158 çiftçi ailesi bulunmaktadır. Bu aileler arasından aile başkanı ve/veya aile başkanı eşi konumundaki 60 kadın tarım işçisi gayeli olarak araştırma kapsamına alınmıştır.

Kadın çiftçilere yönelik verileri toplamak amacıyla hazırlanan anket formu, 5 ana bölümden ve 45 sorudan oluşmuştur. Birinci bölümde, kadın çiftçilerin demografik niteliklerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde kadın tarım işçilerinin sosyo-ekonomik niteliklerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise kadın tarım işçilerinin boş zamanlarını nasıl değerlendirdiği ve kitle iletişim araçlarına açıklığını belirlemeyi amaçlayan sorular, dördüncü bölümünde kadın tarım işçilerinin sosyal statü ve rollerine ilişkin bilgileri saptamaya yönelik sorular, beşinci bölümde kadının aile içindeki karar verme sürecine katılımındaki rolünü belirlemek amacıyla sorular sorulmuştur (Ek 1 Örnek anket formu).

3.2.1 Elde edilen verilerin değerlendirilmesi

Anket yolu ile elde edilen veriler kod planı yardımı ile önce rakamsallaştırılarak bilgi kayıt formuna ve daha sonra da bilgisayara yüklenerek veriler değerlendirilmiştir. Verilerin bilgisayara aktarılmasında ve değerlendirilmesinde SPSS istatistik programından yararlanılmıştır. Ayrıca bazı verilerin değerlendirilmesinde çarşaf tablolar da oluşturulmuştur. Elde edilen veriler çizelgelerle verilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmada çeşitli değişkenler arasında ilişki olup-olmadığını belirlemek amacıyla khi-kare analizleri de yapılmıştır. Tezin son bölümünde ise elde edilen bulgular tartışılmış ve önerilerde geliştirilmiştir.

Veri elde etme ve elde edilen verilerin yorumlanması aşamalarında konu ile ilgili olarak daha önce yapılmış olan çeşitli araştırmalar, yayınlar ve istatistikler gibi ikincil veri kaynaklarından da yararlanılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BÖLGESİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

4.1 Tarihçesi

Eski ismi Alimantar olan Elbeyli, 1040-1157 tarihleri arasında Büyük Selçukluların hakimiyeti altına girmiş, bazı Oğuz boyları buraya yerleştirilmiştir. Daha sonra sırasıyla İlhanlılar, Dulkadiroğulları, Mısır Memlukları yöreye egemen olmuştur. Yavuz Sultan Selim zamanında da Mercidabık Savaşı (1516) ile Osmanlıların egemenliğine girmiştir.

Suriye'nin Carabulus ilçesine bağlı bir köy iken, Misak-ı Milli'den sonra Carabulus Suriye sınırları içerisinde kalınca 1931 yılında köy olarak Kilis ilçesine bağlanmıştır. 1933 yılında nahiye olmuş, 1946 yılında ilçe olan Oğuzeli'ne bağlanmıştır.

Elbeyli'nin idari yapısını değiştiren en son değişiklik 6 Haziran 1995 tarih ve 22305 yayımlanan 550 sayılı K.H.K. ile ilçe konumuna kavuşarak Kilis iline bağlandı.

4.2 Coğrafik Konumu ve İklim Koşulları

Elbeyli ilçesi Suriye sınırı bitişiğinde kuruludur. Güneyinde Suriye, kuzeyinde Gaziantep, doğusunda Gaziantep'e bağlı Oğuzeli ilçesi, batısında ise Kilis ili ile sınır komşusudur. Arazi yapısı düz ova şeklindedir. Denizden yüksekliği 650 metredir.

İlçenin iklimi genellikle Akdeniz iklimine yakındır, yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılıktır. Yağışlar genelde yağmur şeklinde düşmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 15,5 derecedir. Yıllık ortalama nispi nem oranı ise % 55 'dir (Anonim, 2003).

4.3 Nüfus

1990 nüfus sayımı sonuçlarına göre % 22,6'si ilçe merkezinde ve %77,4 'ü köylerde olmak üzere 8446 olarak belirlenen toplam nüfus, 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre % 25,9'u ilçe merkezinde ve %73,1'i köylerde olmak üzere toplam 7992'ye düşmüştür. İlçe merkezine bağlı 23 köy ve bu köylere bağlı 24 mezra mevcuttur. İlçe merkezi 4 mahalleden oluşmaktadır.

Çizelge 4.1 Elbeyli ilçesine ait nüfus verileri (Anonim 2000b)

1990 Yılı Nüfus Sonuçları			2000 Yılı Nüfus Sonuçları			Yıllık Nüfus artışları (%)		
Merkez	Köy	Toplam	Merkez	Köy	Toplam	Merkez	Köy	Toplam
2001	6445	8446	2077	5915	7992	3,73	-8,58	-5,52

1990-2000 yılları arasında ilçenin nüfus artış hızı -%5,52'i olarak gerçekleşmiştir. Bu oran köylerde -%8,58 iken ilçe merkezinde %3,73 olarak gerçekleşmiştir. Yani, ilçe nüfusünde bir azalma söz konusudur. Buradaki temel faktörler ise istihdam olanaklarının sınırlılığı ve ekonomik koşullardır.

4.4 Ulaşım

Elbeyli ilçesi, Kilis'e 35 km, Gaziantep'e 55 km uzaklıktadır. Söz konusu bağlantı yolları asfalt olup bu güzergahlar da, toplu taşımacılık yapan 2 kooperatife kayıtlı 50 araç ile birer saat aralıklarla Kilis ve Gaziantep'e minibüs seferleri düzenlenmektedir.

4.5 Tarımsal Yapı

4.5.1 Arazi dağılımı

İlçedeki arazi varlığının %83,3'ü tarım alanı olarak değerlendirilmektedir. İlçe arazilerinin kullanım durumlarına göre dağılımı Çizelge 4.2 verilmiştir.

Çizelge 4.2 Elbeyli ilçesi arazi kullanım durumu (Anonim 2006d)

Niteliği	Alan (dekar)	Oran (%)
Tarım alanı	226,710	83,3
Çayır-Mera alanı	6,000	2,2
Kullanılmayan ve yerleşim alanı	39,290	14,5
Toplam	272,000	100,0

Çizelge 4.2'de görüldüğü gibi ilçede toplam arazinin çok büyük bir bölümünü (yani %83,3'ü) işlenen tarım alanları kaplamaktadır. İlçede ormanlık ve fundalık alan bulunmamaktadır. Buna karşılık %2,2 oranında alan çayır-mera olarak değerlendirilmektedir.

Çizelge 4.3 Elbeyli ilçesinde tarımsal alanların sulama durumu (Anonim 2006d)

Tarım alanı	Alan (Da.)	Oran (%)
Sulanmayan tarım alanı	204,910	90,4
Sulanan tarım alanı	21,800	9,6
Toplam	226,710	100,0

Çizelge 4.3' de görüldüğü gibi, ilçe arazilerinin %90,4'ü sulanmayan, %9,6'ü ise sulanabilen arazilerdir.

Çizelge 4.4 İlçedeki tarım alanlarının kullanım durumları (Anonim 2006d)

Tarım alanları	Alan (Dekar)	Oran (%)
Tahıl ekim alanları	191.800	84,6
Meyve bahçeleri	15.350	6,8
Sebze bahçeleri	9.050	4,0
Endüstri bitkileri alanları	6.650	3,0
Yem bitkileri alanları	360	0,1
Nadas alanı	3.500	1,5
Toplam	226.710	100,0

Çizelge 4.4'te ilçenin tarım alanlarının üretim alanlarına göre dağılımları verilmiştir. Üretim alanları içinde en büyük alan %84,3'le tahıl alanlarıdır. Diğer yandan tarım alanlarının yalnızca %1,5'inde nadas uygulaması vardır. Bu arazilerin verimli olduğu yönünde yorumlanabilir.

4.5.2 Bitkisel üretim

İlçede yetiştirilen tarla ürünleri arasında tahıllar ön sırada yer almaktadır. Tahıllar içinde de buğday ön plana çıkmaktadır.

Çizelge 4.5 Elbeyli ilçesinin tarla ürünlerinin ekiliş üretim ve verim durumu (Anonim 2006d)

Ürün	Alan (Dekar)	Oran (%)	Verim (kg/da)	Üretim
TAHİL				
Buğday	90.000	63,2	250	22.500
Arpa	52.500	36,8	300	15.750
Toplam	142.500	100,0		38.250
BAKLAGİLLER				
Mercimek	45.000	91,3	150	6.750
Nohut	4.300	8,7	100	430
Toplam	49.300	100,0		7.180
ENDÜSTRİ BİTKİLERİ				
Mısır	3.750	56,3	800	3.000
Pamuk	1.750	26,3	400	700
Susam	1.150	17,3	50	57,5
Toplam	6.650	100,0		3.757,5
Genel Toplam	198.450	100,0		

Çizelge 4.5’de görüldüğü gibi, Elbeyli ilçesinde tahıl ağırlıklı üretim yapılmaktadır. Arazi genişliği bakımından tahıl üretimini sırasıyla baklagiller ve endüstri bitkileri izlemektedir. İlçedeki yıllık tahıl üretimi 38.250 tondur. Bunun %58,8’i buğday, %41,2’sini arpa oluşturmaktadır.

Çizelge 4.6 İlçenin meyve üretim alanı verimlilik ve üretim durumu (Anonim, 2006d)

Meyveler Alanları	Alan (Dekar)	Oran (%)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)
Bağ alanları	8.000	52,1	700	5.600
Antepfıstığı	5.000	32,6	100	457
Zeytin alanları	2.200	14,3	200	440
Diğer meyveler	150	1,0		6.497
Toplam	15.350	100,0		

Bölgenin iklim şartlarına uygun olarak bağcılık, zeytincilik ve antepfıstığı yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Çizelge 4.6’da görüldüğü gibi ilçede en fazla yetiştirilen meyve %52,1 oranıyla üzumdür. Daha sonra sırasıyla antepfıstığı ve zeytin yer almaktadır.

Çizelge 4.7 İlçede sebze ürünlerinin ekilişi, üretim ve verim durumları
(Anonim 2006d)

Sebzeler	Alan (Dekar)	Oran (%)	Verim (kg/da)	Üretim miktarı (ton)
Salçalık biber	5.500	60,8	2000	11.000
Karpuz	1.500	16,5	3000	4.500
kavun	750	9,3	1600	1200
Soğan	600	6,6	700	420
Acur	100	1,1	3.500	350
Domates	250	2,8	1.100	275
Diğer sebzeler	350	3,9		
Toplam	9.050	100,0		

Çizelge 4.7'ye göre ilçe iklim şartlarına bağlı olarak bir çok sebze türü yetiştirmektedir. Bölgede yetişen başlıca sebzeler sırasıyla salçalık biber, karpuz, kavun, soğan, domates ve acur dur.

4.5.3. Hayvan varlığı

İlçede mer'a alanlarının azlığı dolayısıyla hayvancılık gelişmemiştir. Çizelge 4.8'de ilçedeki hayvan varlığı verilmektedir.

Çizelge 4.8 Elbeyli ilçesinde hayvan varlığı (Anonim 2006d)

Hayvan Cins	Adet	Oran (%)	Cins	Adet	Oran (%)
Büyük baş			Kanatlı		
Kültür ırk sığır	70	35,0	Tavuk	15 000	68,2
Melez ırk sığır	130	65,0	Hindi	5 000	22,7
Toplam	200	100,0	Kaz	2 000	9,1
Küçük baş			Toplam	22 000	100,0
Koyun	8 530	87,5	Tek tırnaklı		
Keçi	1220	12,5	At	50	76,9
Toplam	9 750	100,0	Eşek	15	23,1
Arıcılık	200 (kovan)		Toplam	65	100,0

Çizelge 4.8'e göre ilçedeki genelinde büyük baş hayvan varlığı 200 adettir. İlçedeki büyük baş hayvan varlığının %65,0'ni melez ırk ve %35,0'ni ise kültür ırkı sığırlar oluşturmaktadır. İlçe genelinde küçük baş hayvan varlığı 9.750 adettir. İlçedeki küçük baş hayvan varlığının %87,5'i koyun, %12,5'i ise keçidir. İlçede 200 adet arı kovanı bulunmaktadır. İlçe genelinde kanatlı hayvan varlığı 15.000 adettir. Bunların %68,2'si tavuk, %22,7'si hindi, %9,1'i de kazdır.

5.TÜRKİYE TARIMINDA İSTİHDAM VE TARIM İŞÇİLİĞİ

Türkiye’de kadın istihdamı üç ayrı grupta incelenebilir:

- a. Yoğunluklu olarak tarım sektöründe ücretsiz aile işçisi konumunda çalışan kırsal alan kadınları,
- b. Kentlerde düşük ücretli, emek-yoğun işlerde istihdam edilen, eğitimsiz ya da sınırlı eğitime sahip, alt sosyo-ekonomik sınıftan kadınlar ve
- c. Meslek sahibi, yüksek eğitilmiş, orta ya da yüksek orta sınıf kadınları.

Her üç gruptaki kadın, cinsiyete dayalı işbölümüne ve kadınların toplumdaki ikincil konumlarına bağlı olarak çalışma yaşamında ayrımcılığa uğramalarına rağmen sınıf farklılıklarına bağlı olarak karşılaştıkları sorunlar da çeşitlidir. Kırsal alanlarda tarım ağırlıklı çalışan kadınlar, istihdamın en yüksek olduğu grubu oluşturmaktadırlar (Anonim 2000).

2005 yılı TÜİK Hane Halkı İşgücü anketi sonuçlarına göre; iktisaden aktif nüfusun %29,5’i tarım kesiminde çalışmaktadır. Aynı dönemde iktisaden aktif kadın nüfusun % 51,6’sı tarım kesiminde çalışmaktadır. Bu rakamlara 15 yaşından küçük çocukların da çalıştığını göz önüne alırsak tarım kesiminde istihdam edilen nüfusun Türkiye de daha da fazladır (Anonim 2005).

Kırsal kesimde 15’den yukarı yaştaki nüfus 19.117.000 kişi olup bunun işgücüne katılım oranı %49.2’dir (Anonim 2005).

2005 yılında 15+ yaş grubunda kadın nüfusu 25 milyon 617 bindir. Kadın işgücü miktarı ise 6 milyon 352 bindir. İstihdam edilen kadın sayısı 5 milyon 700 bindir.

1990'da %34,0 olan kadınların işgücüne katılma oranı 2005'te %24,8'e inmiştir. Yani, kadınların işgücüne katılım oranı her geçen gün azalmaktadır.

2005'te çalışan kadınların %51,6'sı tarım sektöründe, %33,3'ü hizmetler sektöründe ve %14,6'sı da sanayide çalışıyor (Anonim 2005). Bu durum çalışan kadınların hala büyük bir çoğunluğunun tarım sektöründe çalıştığını göstermektedir.

2005 rakamlarına göre çalışan kadınların %41,7'si ücretsiz aile işçisi, %43,9'u ücretli ve yevmiyeli ve %13,6'sı da kendi hesabına çalışanlardan oluşmaktadır (Anonim 2005). Çalışan kadınlar içinde ücretli ve yevmiyeli çalışan kadınlar azda olsa ücretsiz aile işçisi kadınlardan fazladır.

İşsizlik oranı 2003'te %10,5 iken (kadınlar için %10,1) 2005'te işsizlik oranı %10,3'e (kadınlar için %10,3) yükselmiştir (Anonim 2005). Yani, genel olarak işsizlik oranı düşük oranda da olsa azalırken kadınların işsizlik oranı artış göstermektedir.

Kentlerde kadın işsizliği %17,0 olup, kırsal kesimde kadın işsizliğinin oranı ise %4,1'dir. Bu oran işsizliğin gerçek boyutlarını göstermiyor çünkü kırsal kesimde kadınların büyük çoğunluğu gizli işsiz konumundadır veya kayıt dışıdır.

Çizelge 5.1 Tarım sektörü ve tarım dışı sektörlerde istihdam (bin kişi) (Anonim, 2006a)

Yıllar		TÜRKİYE GENELİ			KIRSAL KESİM		
		Tarım	Tarım Dışı	Toplam	Tarım	Tarım Dışı	Toplam
1990	Sayı	8.691	9.848	18.539	8.308	2.515	10.823
	%	46,9	53,1	100,0	76,8	23,2	100,0
1995	Sayı	9.080	11.506	20.586	8.635	2.559	11.194
	%	44,1	55,9	100,0	77,1	22,9	100,0
2000	Sayı	7.769	13.811	21.580	7.349	3.128	10.477
	%	36,0	64,0	100,0	70,1	29,9	100,0
2004	Sayı	7.400	14.391	21.791	6.716	3.233	9.949
	%	34,0	66,1	100,0	67,5	32,5	100,0
2005	Sayı	6.493	15,53	22,046	5,820	3,660	9,480
	%	29,5	70,5	100,0	61,4	38,6	100,0

Çizelge 5.1’de görüldüğü gibi, Türkiye’de tarımın istihdamdaki oranı 1990 yılında %46,9’iken 2005 yılında bu oran %29,5’e gerilemiştir. Bu oran kırsal kesimde ise 1990 yılında %76,8 iken 2005 yılında %61,4’e gerilemiştir. Bu sonuçlar bize tarımın istihdamdaki payının her geçen gün azaldığını göstermektedir.

Çizelge 5.2 Yıllara göre işgücüne katılım oranı ve istihdam oranları (Bin kişi/15 yaş ve üzeri nüfus) (Anonim 2006a)

İşgücü Dağılımı	2002 Ortalaması	2003 Ortalaması	2004 Ortalaması	2005 Ortalaması
15 yaş ve üzeri nüfus	48.041	48.912	49,906	50,826
İşgücü miktarı	23.818	23.640	24,289	24,565
Kadın İşgücü (%)	28.4	27.7	26,2	25,8
İşgücüne katılma oranı genel (%)	46.9	48.3	48,7	48,3
İşgücüne katılma oranı Erkek (%)	71.6	70.4	72,3	74,2
İşgücüne katılma oranı Kadın (%)	27.9	26.6	25,4	24,8
Toplam İstihdam	21.354	21.147	21,791	22,046
Kentsel İstihdam (%)	52.0	53.4	54,3	56,4
Kırsal İstihdam (%)	48.0	46.6	46,5	43,0
Eksik İstihdam (%)	5.4	4.8	4,1	3,4
Atıl İşgücü (%)	15.8	15.4	14,4	14,2

Çizelge 5.2’de görüldüğü gibi, kadınların işgücüne katılma oranı 2002 yılında % 27,9, 2004 yılında %25,4 ve 2005 yılında ise %24,8’dir. Erkeklerin işgücüne katılım oranı ise 2002 yılında %71,6 iken 2005 yılında %74,2’ye yükselmiştir. Yani, 2002 yılı ile 2005 yılları arasında kadınların işgücüne katılım oranı azalırken erkeklerin işgücüne katılım oranı aynı yıllar arasında artmıştır. 2002 yılında kentsel istihdam %52,0, 2005 yılında ise %56,4’e yükselmiştir. Kırsal istihdam ise 2002 yılında %48,0 iken 2005 yılında %43,0’e gerilemiştir. Yani, 2002 yılı ile 2005 yılları arasında kentsel istihdam artarken kırsal istihdam azalmaktadır. Eksik istihdam oranı ise 2002 yılında %5,4 iken 2005 yılında %3,4’ e gerilemiştir. Atıl işgücü 2002 yılında %15,8 ‘den 2005 yılında %14,2’ye gerilemiştir.

Çizelge 5.3 Türkiye’de İşgücüne Katılım Oranları (%) (Anonim 2006a)

İşgücüne Katılanlar	Toplam Nüfusun İşgücüne Katılım Oranı	Kırsal Alanda Nüfusun İşgücüne Katılım Oranı	Kırsal Alanda İstihdam Edilenler İçinde Tarımın Payı
Genel nüfus	48,3	53,1	61,4
Erkek	74,2	73,5	54,3
Kadın	24,8	33,7	45,7

Çizelge 5.3 de görüldüğü gibi, ülke genelinde toplam nüfusun işgücüne katılım oranı %48,3 olup, bu oran erkeklerde %74,2, kadınlarda %24,8’dir. Kırsal alanda ise toplam işgücüne katılma oranı %53,1 olup, bu oran erkeklerde %73,5, kadınlarda ise %33,7’dir. Ayrıca kırsal alanda istihdam edilenlerin % 61,4’ü tarımda yer almakta olup, bu oranın %45,7’si kadın, %54,3’ü erkektir. Yine kırsal alanda istihdam edilen erkeklerin %50,1’i, kadınların ise %83,9’u tarımda yer almaktadır. Yani, kırsal alanda kadınların tamamına yakını tarımda istihdam etmektedir. Bu ise kırsal alanda kadınlar için mesleki, sosyal hareketliliğin ve statü değişikliğinin oldukça sınırlı olmasını göstermektedir.

Tarımdaki kadınlar üretim faaliyetlerinin büyük bir bölümünü küçük aile işletmelerinde ücretsiz aile işgücü olarak yerine getirmektedir. Aile işgücünün özelliğine uygun olarak kadın, çalışmalarını karşılığında işgücüne ya doğrudan katılır veya ücretli olarak başka işletmelerde çalıştığı zaman çalışmasının karşılığını alır ve bunu genelde aile başkanı olan erkeğe verir .

Çizelge 5.4 Tarımda çalışan kadınların ücret konumlarına göre dağılımı (%)
(Anonim, 2006a)

Çalışma Biçimleri	Genel Nüfus	Erkek	Kadın
Ücretsiz aile işçisi	46,3	22,5	75,0
Kendi hesabına veya işveren olarak çalışanlar	45,7	67,9	18,8
Ücretli veya yevmiyeli çalışanlar	8,0	9,6	6,2
Toplam	100,0	100,0	100,0

Çizelge 5.4 de görüldüğü gibi, tarımda çalışan kadınların ücret konumlarına göre dağılımına bakıldığında, %75,0'ı ücretsiz aile işçisi, %18,8'i kendi hesabına veya işveren adına, %6,2'sinin ise ücretli veya yevmiyeli olarak çalıştığı görülmektedir. Burada ortaya çıkan sonuç tarımda çalışma yaşamına yoğun olarak katılan kadınların büyük bir çoğunluğunun ücretsiz aile işçisi konumunda olduğudur.

Çizelge.5.5 Türkiye’de istihdamın sektörel dağılımı (000 kişi ve 12 yaş üstü)
(Anonim 2006a)

Yıllar	Sektörler						Toplam	
	Tarım		Sanayi		Hizmetler			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1990 *	9.355	46,9	4.274	21,4	6.317	31,7	19.946	100,0
2000	7.103	34,5	3738	18,2	9738	47,3	20.579	100,0
2001	7.217	35,4	3734	18,3	9415	46,3	20.367	100,0
2003	7.165	33,9	3769	18,1	10135	48,0	21.147	100,0
2004	7,400	34,0	3988	18,3	10,403	47,7	21,791	100,0
2005	6,493	29,5	4,281	19,4	11,272	51,1	22,046	100,0

* 12ve daha yukarı yaşları almakta diğer yılların verileri ise 15 ve daha yukarı yaşları almaktadır.

İstihdamın sektörel dağılımını gösterildiği Çizelge 5.5 ‘de tarımın istihdam içindeki payı yıllar itibariyle azalmaktadır. Hizmet sektörünün payı ise gittikçe artmaktadır.

Nitekim 1980 yılında tarımın istihdamdaki payı %46,9 iken bu oran 2005’de %29,5’e gerilemiştir. Aynı dönem içinde hizmet sektörünün oranı %31,7’den %51,1’e yükselmiştir.

Tarım işçiliği denildiğinde tarımsal faaliyetlerde kol kuvvetinden yararlanan insanlar akla gelmektedir. İşçi kullanmayan küçük işletmelerde işletme sahibi ve aile bireyleri tarım işçisi sayılmazlar. İşletmede daimi veya geçici olarak kalan, orada yemek gereksinimleri karşılanan ve aynı zamanda ücret alanlar ise işçi sayılır. Buna göre; başkasının işletmesinde bir ücret karşılığında çalışan insanlar tarım işçisi olarak tanımlanmaktadır. Tarımsal faaliyette işi yapan iki esas kaynak vardır. Bunlardan birincisi, işletme sahibi ve aile bireyleridir. İkincisi ise, yabancı işçilerdir. Küçük aile işletmelerinde aile işgücü, büyük işletmelerde ise yabancı işçi başta gelir (Erkuş vd.1995).

Tarım kesimindeki kadınların üretime katılım düzeyleri, ailenin sahip olduğu arazi ve hayvan varlığına, gelire ve ürün desenine göre değişmektedir. Ancak, tarımda mekanizasyon düzeyi arttıkça kadın tarımsal üretimden kopmakta ve çalışma potansiyeli ev kadınlığına yönelmektedir. Az topraklı ailelerde kadınlar mevsimlik işçilik başta olmak üzere bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına katılmaktadır (Gülçubuk 1999).

Türkiye’de kadın istihdamı temel sorun alanlarından biri olarak varlığını sürdürmektedir. Küreselleşme bağlamında, Türkiye’de son yirmi yılda kadın istihdamı daha çok kayıt-dışı ekonomiye kaymıştır. Bu tezi doğrulayan en önemli gösterge olarak, kadınların işgücüne katılım oranlarında gözlemlenen belirgin ve sürekli düşüş eğilimi gösterilmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi, kadınların işgücüne katılma oranı 1990’da %34,0 civarındayken, 1998’de %27.9’a 2001 yılında da % 25.9’a, 2005 yılında ise 24.8’e düşmüştür. Bu süreçten en fazla etkilenen ise tarımda çalışan kadınlardır. Çünkü, zaten ücretsiz aile işçisi statüsünde çalışan kadınlar ekonomik koşullar zorlaştıkça ve kayıt dışılık arttıkça esnek üretim ortamında daha zor koşullarda daha az ücrete çalışmaya razı olmaktadır.

6.TÜRKİYE'DE KADININ TARIMSAL ÜRETİMDEKİ ROLÜ VE ÇALIŞMA KOŞULLARI

6.1 Kadının Kırsal Yaşamdaki Yeri

Kırsal kesim kadınları gerek geleneksel yapısı, gerekse uğraşı biçiminin farklılıkları nedeniyle kentlerdeki hemcinslerinden farklılık arz etmektedir. Türkiye'de kentli kadınların aksine, kırsal kesimdeki kadınların büyük çoğunluğu toplam nüfus içerisinde çalışan ve üreten insanlar arasında yer almaktadır. Kırsal kesimde kadınlar bir yandan temizlik, çocuk bakımı, ekmek yapma, yakacak temini, gıda ve beslenme gibi ev işleri yaparken diğer yandan bitkisel ve hayvansal üretim, el sanatları etkinlikleri, tarım dışı işler ve gelir getirici faaliyetlerde de (pazarda satmak için mal üretimi, tarım dışı ücretli işçilik, pazarlama faaliyetlerine katılım gibi) bulunmaktadır (Yıldırak vd. 2003).

Kadın, kırsal alanda en az eşit oranda erkeklerle çalışmaya katılmaktadır. Kırsal kesimde ama en güç ve zor yaşam koşullarına göğüs gerenler kadınlar olmaktadır. Bütün gün tarlada çapa sallamanın, pirinçte, pamukta ve tütünde çalışmanın yanı sıra hayvanlara bakmak, onları sağımak, yemek hazırlamak, çocukların bakımıyla ilgilenmek ve gece de bütün yorgunluğuna karşın kocasının isteklerini tatmin etmek zorundadır. Kadın el emeğinin karşılığını alamayan "ücretsiz aile işçisi" dir. Kadının tarımsal etkinlikleri yanında, besin maddelerinin hazırlanması ve saklanması, içme suyunun, yakacakların taşınması, pazar için yoğurt, peynir yapımı gibi etkinlikleri kapalı aile ekonomisi içinde kaybolmakta. Kadın bağımsız olarak emeğinin karşılığını alma ve kullanma olanağından hukuken olmasa da uygulamada yoksun bulunmaktadır (Tan 1979 ve Yıldırak 1987).

Toplumlar kendi içlerinde belirli ölçülere göre farklılaşmış gruplardan oluşmaktadırlar. Kırsal alanda kadın, dezavantajlı kesimlerin başında gelmektedir. Gelişmişlik göstergelerine bakıldığında, ülke nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların erkeklere göre daha olumsuz koşullarda yaşadığı gözlenmektedir. Kadının kalkınmadaki

rolü ve önemi, günümüzde toplumun kültürel yapısı ve gelişmişlik düzeyine göre değişmekle beraber, kadın yaşamın her alanında erkeklerle eşit, hatta çoğu zaman daha fazla yük ve sorumluluk taşımaktadır. Yakın zamanlara kadar gözardı edilen ve sadece yasal düzenlemelerle sınırlı kalan “kadın konusu” günümüzde toplumsal boyutta tartışılan en önemli konulardan biri haline gelmiştir. Kadınlar halen gelişmiş ülkelere göre oldukça sınırlıda olsa siyasette, yönetimde, sosyal ve ekonomik faaliyet alanlarında, tarımda, sanayide, daha fazla görülebilmektedir.

Ülkemizde üretimin her aşamasına aktif bir biçimde katılan kadınlar, kalkınmanın olanaklarından yeterli pay alamamaktadır. İşsizliğin yaygın, eğitim ve sağlık hizmetlerinin sınırlı ve dengesiz dağıldığı az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere kırsal alanlardaki kadının durumu, konumu ve sorunları ise daha dikkat çekicidir. Kırsal alanlardaki kadın için üretim ve ev işlerinin birlikte yapılması, eğitim düzeyinin ve toplumsal statünün düşüklüğü, örgütlenmenin sağlanamaması, kısmi çalışma olanaklarının bulunmaması ve başta sosyal güvenlik olmak üzere çalışma yaşamı ile ilgili yasal mevzuatın uygulama koşulları yetersizdir (Yıldırak vd. 2003).

6.2 Kadının Tarımsal Üretimdeki Rolü

Kadınların tarımdaki rolü mekanizasyonun boyutlarına, ailenin mülkiyet gelir durumuna ve ürün çeşidine bağlı olarak değişmektedir. Mekanize tahıl üretiminde kadınlar tarladaki üretimden tamamen uzaklaşmışlardır. Büyük topraklı ailelerde de kadınlar tarımsal üretimde rol üstlenmezken, az topraklı ailelerde mevsimlik işçi olarak çalışmakta, hayvan bakımı ve hayvansal üretim faaliyetlerinde istihdam edilmektedirler. Endüstri bitkileri üretiminde ve çeşitlenmiş tarım yapan yörelerde ise kadınlar genellikle el emeğine dayalı olan işleri üstlenmişlerdir. Bu yörelerde erkekler daha prestijli olan mekanize faaliyetleri yürütmektedirler (Sirman 1991). Batı ve Orta Anadolu’da gerçekleştirilen bir çalışmada iş yükü ve tüketim kalıpları açısından, kadın-erkek eşitsizliğinin mekanize tarım yapılan yerlerde daha fazla, çeşitlenmiş tarım yapılan yerlerde ise daha az belirgin olduğu saptanmıştır (Berik 1990).

Kadının toprak sahibi, yarıcı, kiracı veya yarı mal sahibi konumunda olmasına göre tarımsal üretimdeki rolü, işgücü, karar etkinliği değişik olabileceği gibi, ekilen ürün çeşidine göre, işletmenin geçimlik veya pazara dönük olmasına göre de değişir (Türkdoğan, 1970).

Yüksek düzeyde mekanize olmuş büyük çiftliklerde kadınların kendi işletmelerinde çalışmaları söz konusu değildir. Bu durum, kadınların çalışma yükünü azaltmakla birlikte köy kadınına "ev kadını" statüsüne sokmaktadır. Bu ise üretken olan kırsal kesim kadınının, hareket ve denetim alanını sınırlayıcı bir olgudur (Anonim 2000).

Aslında tarımsal üretimde kadının konumunu dört grupta değerlendirilebilir (Anonim 2000).

- a. Büyük işletmelerde kadınlar üretime doğrudan katılmadığından tarlada çalışamazlar.
- b. Orta büyük işletmelerde kadınlar genel olarak emek yoğun işlerde çalışırlar. Bu tip işletmelerde erkekler ise yoğunlukla mekanize işlerde çalışırlar.
- c. Aile işletmelerinde kadınlar yine emek yoğun işlerde çalışırken erkekler ise dışarıda gelir getirici işler ararlar.
- d. Topraksız ailelerde ise genel olarak başka tarımsal işletmelerde ailece çalışırlar.

Türkiye’de tarımda çalışan kadınların % 75,0’ı ücretsiz aile işçisi, %18,8’i kendi hesabına veya işveren, % 6.2’si ise ücretli olarak çalışmaktadır. Kırsal alanda kadınların ve erkeklerin üstlendikleri roller farklılık göstermektedir. Kadın ve erkeklerin rol dağılımının farklılaşması hanenin temel geçim kaynağı, ürün deseni, köyün yerleşim yeri ve şehirle kurulan bağlantı ile yakından ilgilidir. Ayrıca, kadınların beklentileri ve potansiyelleri birbirine yakın köylerle benzerlikler göstermektedir. Yeniden üretimle ilgili olarak (yemek, kışlık yiyecek hazırlanması bulaşık, çamaşır, temizlik, çocuk

bakımı) yapılan işler kadınlar tarafından yapılmaktadır. Ağırlıklı olarak köylerin temel geçim kaynağını bitkisel üretim, hayvancılık ve mevsimlik göç oluşturmaktadır. Tarımsal üretimin sınırlı olduğu köylerde hane tüketimine yönelik olarak yapılan sebzeçilik ve bağcılıkta erkekler; bahçe hazırlığı, toplama, sulama, çapada çalışmaktadır. Temel geçim kaynağı bitkisel üretim olan hanelerde ise kadının iş yükü daha fazla üretimin satış hariç her aşamasında yer almaktadır. Hayvancılık faaliyetlerinde yine erkekler hayvanların otlatılması, besleme, kırkım gibi işler yapmakta, kadınlar ise sağım, süt ürünlerinin değerlendirilmesi, ahır temizliği ve ot toplama işlerini üstlenmektedir. Ayrıca, hayvansal ürünlerden yağ, yoğurt ve peynir üretimini kadınlar günlük tüketimleri için üretmektedirler (Anonim 2004b).

Kadınların iş yükleri, genellikle tarımsal faaliyetlerdeki rolleri ve beyaz eşyanın gündelik yaşam içinde yer alması ile de doğru orantılıdır. Beyaz eşyanın kolaylaştırıcı etkisi ve tüketim ekonomisinin gelişmesi kadınların iş yükünü azaltmaktadır. Fakat, bu durum kadınların üretimdeki rollerine çok fazla yansımamaktadır.

Tarımda üretim alanlarına göre yapılan bir değerlendirmede ise cinsiyetlere göre çalışmalar şöyle belirlenmiştir (Fazlıoğlu 2002).

a. Sebze üretiminde bahçe hazırlama, ekim, sulama ve çapa işleri erkekler tarafından yapılmaktadır. Hasat zamanı ise kadınlarla erkekler birlikte çalışmaktadırlar. Sebze üretiminde kadınların tek başına yaptıkları iş ise ürün değerlendirme safhasıdır.

b. Çayır otu toplama, biçim ve sulamadaki görev dağılımı ise şöyledir; erkekler tek başlarına helis vb. otları toplama ile taşınması toplanan otların ve depolanmasını yaparlar. Erkekler ile kadınları birlikte yaptıkları işler ise meşe yaprağı vb. toplama, ot biçimi ve bağ yapımıdır. Çayır otları üretimi faaliyetleri esnasında kadınların tek başına yaptıkları iş yoktur.

c. Koyunculuk üretim alanının da ise iş paylaşımı şu şekilde olmaktadır. Erkekler ile kadınlar ortaklaşa olarak ağılda bakım, besleme ve kuzu bakımı yapmaktadırlar. Ayrıca erkeklerin yaptığı koyun otlatma ve kuzu otlatma iş bu işi genelde işletmelerdeki çobanlar üstlenmektedirler. Kadınların koyunculuk üretiminde yalnız başına üstlendikleri işler ise sağım, peynir yapımı, yağ yapımı, yoğurt yapımı, çökelek yapımı ve yün yıkama işidir. Erkeklerin yalnız başına yaptıkları bir diğer iş ise koyun ve kuzu kırkım işidir.

d. Sığır yetiştiriciliğinde ise kadınlar ile erkeklerin ortak yaptıkları işler ahır bakımı ve beslemedir. Kadınların tek başına yaptıkları iş ise ahır temizliğidir. Erkeklerin çobanların yardımı ile yaptığı iş ise hayvanları merada otlatma işidir. Genel anlamda kırsal kesimde kadınlarla erkekler arasında bu şekilde bir iş paylaşımı vardır. Bunun bir sonucu olarak kırsal alanda ev işleri ile tarımsal faaliyetlerin birbirine yakın görünmesi ve bazı ev işlerinin tarımsal işletmeyi destekleyici olması kadın işini değersiz ve görünmez kılınmaktadır (Hablemitoğlu 2001). Bu çerçeveden bakıldığında "erkek işi" ve "kadın işi" tanımlamalarda birincisi daha değerli, ikincisi daha az değerli olduğu yolunda yargılar toplumda kabul görmektedir. Kadınlar ve erkekler farklı cinsiyet rollerini yerine getirmekte, farklı işler yapmakta hizmetlere ve kaynaklara erişim dereceleri farklı ve kendi toplumsal kimlikleri ve rollerine bağlı olarak da farklı ihtiyaçlara ve çıkarılara sahiptirler (Fazlıoğlu 2002).

Yukarıdaki değerlendirmelerin sonucunda kadının tarımsal üretimdeki rolü çok değerlidir. Kadının üretimde üstlenmiş olduğu emek yoğun çalışmasından kaynaklanmaktadır. Kırsal yaşamda kadın her ne kadar istenilen düzeyde bir konuma sahip değilse de bugün kadının üretimde almış olduğu aktif rol emeğini önemli hale getirmektedir. Kadının temel sorunu eğitim düzeyi ve geleneksel toplumun ona yüklemiş olduğu roldür. Düşük eğitim düzeyindeki kadın geleneksel toplum yapısına karşı gelemiyor. Sonuçta kadın üretimde ne kadar etkin olsa da kırsal kesimde sahip olduğu rol ikincil bir roldür.

6.3 Tarım İşçisi Kadınların Sosyo-Ekonomik Yaşam Koşulları

Kadınların toplum içindeki yerini belirleyen nedenleri ve etkenleri anlamak için, her şeyden önce, toplum yapısından neyi anladığımızı belirtmek gerek. Bir toplumun yapısından söz edince onu oluşturan ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel kurum ve ilişkilerin tümü anlaşılır. Ancak toplumsal yapıyı oluşturan bu farklı öğelerin aynı önem ve yere sahip değildir. İnsan siyasetle, bilimle, din ile ya da sanatla uğraşmadan önce, yemek içmek, giyinmek ve kendini barındıracak sığınak bulmak zorundadır. Bu nedenle hayatın, maddî koşullarının sağlanması ve dolayısıyla bir insan topluluğunun belli bir dönemde ulaştığı ekonomik gelişmişlik derecesi, o topluluğun devlet kurumlarının yasal ilişkilerini ve giderek sanat ve manevi görüşlerini belirler. Başka bir deyişle, insanın tüm uğraşlarının temelinde üretim uğraşı yatar. Bu da insanın sosyal ve ekonomik yaşam standardını ortaya koyar. Kırsal yaşamda kadınların yaşam koşulları onların üretim içindeki etkinlikleri ile değil de bölgesel kalkınmışlıkların belirleyici olduğu bir gerçektir. Tüm bunlar kırsal kesimde yaşayan kadınların tarımsal üretime çoğu zaman erkeklerden daha fazla katkı sağlayan önemli bir emek gücünü oluşturduklarını göstermektedir. Ancak kadınların üretim sürecindeki ve sosyo-ekonomik yaşamdaki rol ve katkıları göz ardı edilmekte ve gerçekleştirdikleri üretim resmi kaynaklara yansımamaktadır. Kırsal kesim kadınının tarımsal üretime, aile ve ülke ekonomisine katkısı dikkate alınmamakta, kadın sadece çocuk doğuran ve iş yapan bir birey olarak değerlendirilmekte, yeniliklerin kadınların yaşamını ne şekilde etkileyeceği önemsenmemektedir (Anonim 1998).

Türkiye’de çağdaş anlamda ücretli çalışma, kadınlar için yaygınlaşmamaktadır. Resmi istatistiklere göre ülkemizde kentsel alanda yaşayan kadınların ancak %15,0’ i işgücüne katılmaktadır. Eğitim seviyeleri erkekler kadar uzun değildir. Ücret karşılığı çalışan kadınların önemli bir bölümü büyük ölçüde evlilik ye da çocuk öncesi çalışmaktadır. Nitekim yapılan araştırma sonuçlarına göre ülkemizde çalışan kadınların % 77,0’sinin evli olması, çalışma hayatına girmenin ekonomik zorlanmalar nedeniyle ağırlıkta

olduğunu göstermektedir. Çalışmayı sürdüren kadınların çoğu ise, aile/ev ve çalışma ikilemi içinde kalmaktadır (Koray vd. 1999).

Kadınların sosyal yönden dışlanmaları onların işgücü piyasasına hiç girememelerine ya da işgücünden ayrılmalarına neden oluyor. Kadının aile içindeki konumu, kadına toplum içinde atfedilen rol ve değer yargılarıyla birlikte kadınlar için meslek ve aile yaşamlarını uyumlaştıracak destek programlarının yeterince geliştirilememiş olması kadınların etkin şekilde işgücüne katılımını engellemektedir.

7.ALAN ARAŞTIRMASI BULGULARI

7.1 Temel Demografik Nitelikler

7.1.1 Yaş

Kadınların yaşları itibariyle incelenmesi yaşla diğer nitelikler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Yaş bireylerin kendilerini toplumda yer edinmeleri ve kendilerini ve çevrelerini etkilemeleri bakımında önemlidir. Araştırma kapsamına alınan kadın tarım işçilerinin yaş dağılımları Çizelge 7.1’de verilmiştir.

Çizelge 7.1 Kadınların yaşlara göre dağılımı

Yaş Grupları	Sayı	%
20-29	15	25,0
30-39	21	35,0
40-49	13	21,7
50-59	7	11,7
60-...	4	6,7
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.1’de görüldüğü gibi kadınların %60,0’ı 40 veya daha küçük yaşıdır. Bu ise genç bir nüfus yapısının bulunduğunu göstermektedir. Bu araştırmada aile başkanı eőii ya da aile başkanı konumundaki tarım işçisi kadınlar ele alındığından kadınlar daha çok 20- 50 yaş grubu arasında yer almaktadırlar.

7.1.2 Eğitim

Eğitimin günümüzde toplumların kalkınmasında, çağdaşlaşmasında, demokratikleşmesinde ve sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasında etkin öğelerin en önemlilerinden olduğu tartışmasız kabul edilmektedir. Bundan dolayı kalkınma yolunda olan ülkemizde özellikle kırsal kesimin kalkındırılmasında eğitime yönelik çalışmalara öncelik ve hız kazandırılması kaçınılmaz bir yükümlülüktür. Çünkü, birey ancak eğitim yoluyla içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını benimser, onların gereğini yapar ve kendisinden sonraki kuşaklara devreder. Kısaca, bireye biçim veren öğelerden biri de eğitimidir (Yıldırak 1982).

Tarımsal istihdamda okur-yazar olmayanların oranı diğer sektörlerle oranla hayli yüksektir. İşgücü piyasasının genelinde izlenen arz ve talep uyumsuzluğu, tarımla tarımdışı sektörler arasında daha belirgin hale gelmektedir. Son yıllarda hızla artan okur-yazarlık oranına rağmen tarımda okur-yazar olmayanların oranı %18,0'dir. Aynı oran tarıma en yakın olan inşaat sektöründe %3,0'ün altındadır. Tarımsal istihdamda %60,0 paya sahip kadınların ise üçte biri okul yüzü görmemiştir. Bu durum, tarımdan çıkarak kentlerde işgücüne katılacak nüfusun istihdam olanakları açısından ciddi bir sorun teşkil etmektedir (Türktan 2006).

Çizelge 7.2 Kadınların eğitim durumları

Eğitim Durumu	Sayı	%
Okur yazar değil	16	26,7
Okur yazar	17	28,3
İlkokul	19	31,7
Orta okul	8	13,3
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.2 de görüldüğü gibi, kadınların %26,7'si okur yazar değil, %28,3'ü okur yazar ama herhangi bir eğitim kurumundan mezun değildir. Kadınların %31,7'si ilkokul mezunu, %13,3 ise ortaokul mezunudur. Kadınlar arasında lise mezunu kadına rastlanılmamıştır.

Yıldırak vd. (2003)'te gezici ve geçici kadın tarım işçileri ile ilgili olarak yaptıkları çalışmada kadınların eğitim düzeyleri ile ilgili şu bulgulara ulaşılmıştır. Gezici ve geçici tarım işçisi kadınların %54,2'si okur- yazar değil, %11,3'i okur- yazar, %31,6'sı ise ilkokul mezunudur. Yani, gezici tarım işçisi kadınların yerleşik olarak tarım işçiliği yapan kadınlara göre daha az eğitilmiş olduğu söylenebilir. Bunun temel nedeni de yerleşik olarak tarım işçiliği yapan kadınların eğitim olanaklarına daha yakın olmalarıdır.

Çizelge 7.3 Kadınların yaşlarına göre eğitim düzeyleri

Yaş		Eğitim				Toplam
		Okur-Yazar Değil	Okur-Yazar	İlkokul Mezunu	Orta Okul mezunu	
20-29	sayı	2	2	6	2	12
	%	16,7	16,7	50,0	16,7	100,0
30-39	sayı	5	2	6	4	17
	%	29,4	11,8	35,3	23,5	100,0
40-49	sayı	2	4	3	2	11
	%	18,2	36,4	27,3	18,2	100,0
50-59	sayı	3	6	3	-	12
	%	25,0	50,0	25,0	-	100,0
60- ve yukarı	sayı	4	3	1	-	8
	%	50,0	37,5	12,5	-	100,0
Toplam	Sayı	16	17	19	8	60
	%	26,7	28,3	31,7	13,3	100,0

Khi kare Hesap:13,934 df:12 P:0,305

Çizelge 7.3'e göre 60 yaş üzerindeki kadınlar % 50,0 ile okuma yazma oranı en düşük olan grubu oluşturmaktadırlar. Diğer taraftan daha düşük yaşlarda ilk ve ortaokul mezunlarının fazla olduğu Çizelge 7.3'te görülmektedir. Bir başka sonuç ise 50 ve daha yukarı yaşlarda ortaokul mezununa rastlanılmamasıdır. Araştırma kapsamındaki kadınların %73,3'ünün okur yazar olduğu, okur yazar grup içinde ilkokul mezunlarının yoğunlukta olduğu Çizelgede 7.2'de görülmektedir. Araştırma kapsamındaki kadınlar içinde lise veya yüksek öğrenim kurumuna devam eden ya da mezun tarım işçisi kadına rastlanılmamıştır.

Yapılan khi-kare testi sonucunda araştırma kapsamındaki kadınların yaşları ile eğitimleri arasındaki ilişki istatistiki açıdan anlamsız çıkmıştır ($P > 0,05$). Yani, kadınların eğitim durumları ile yaşları arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

7.1.3 Medeni durumları

Toplumsallaşma sürecinde "evlilik" önemli bir olgudur. Kırsal kesimde ise evlilik, kente göre toplumsal yaşamda çok daha önemlidir. Evlilik kırsal kesimin çocuk yetiştirme ve işgücüne katılımı açısından neredeyse olmazsa olmaz koşuludur. Bu bakımdan genel olarak köylerde evlenme oranı ülke geneline göre yüksek evlenme yaşı da daha düşüktür (Özdamar vd. 2000). Bu bakımdan kadınların medeni durumları ve evlenme yaşları önemli bir sosyo- ekonomik niteliklidir.

Çizelge 7.4 Kadınların medeni durumlarına göre dağılımları

Medeni Hali	Sayı	%
Evli	55	91,7
Dul	5	8,3
Toplam	60	100,0

Araştırma kapsamına aile başkanı eşi veya aile başkanı konumundaki kadınlar alındığı için Çizelge 7.4'te görüldüğü gibi kadınların %91,7'si evli %8,3'ü dul konumdadır.

Kırsal kesimde evlenme yaşı yukarıda da belirtildiği gibi, kente göre daha düşüktür. Kız ve erkek için hemen hemen aynı olan erken evlenme ya da evlendirme olgusu, kız çocuğu için buluş çağına girme ile başlar. 12-13 yaşında evlenme son yıllarda öğrenim ve kente göç gibi nedenlerle biraz geciktirilmiş olmasına rağmen yinede yaygın olduğu görülür. Çünkü kırsal kesimde geçerli sosyal yasalar gereği kırsal kesimde kız çocuğuna emanet gözüyle bakılmakta ve zamanı gelir gelmez evlendirildiği görülmektedir (Yıldırak 1992). Kırsal kesimde erkekler için ise en ideal evlenme yaşı erkeğin askerliğini yaptıktan sonraki dönem olarak kabul edilir. Çizelge 7.5'te ise kadın tarım işçilerinin yaşlarına göre evlenme yaşları verilmiştir.

Çizelge 7.5 Kadınların evlenme yaşları

Evlenme Yaşları	Sayı	%
15 ve daha küçük	4	6,7
16-18	7	11,7
19-21	24	40,0
22-25	15	25,0
25'ten daha yukarı	10	16,7
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.5'te görüldüğü gibi kadınların %58,4'ü 21 ve daha küçük yaşlarda evlenmişlerdir. Araştırma alanındaki kadınların %40,0'ı 19-21 yaş aralığında evlenmişlerdir. Kadınların bir bölümü ise çocuk denebilecek yaşta evlenmişlerdir. Nitekim 15 ve daha küçük yaşta evlenenlerin oranı %6,7 ile azımsanmayacak orandadır. Kadınların ortalama evlenme yaşları 21,2 olarak bulunmuştur. Araştırma alanındaki kadınlar küçük yaşta evlilik yapmışlardır. Zaten kadınlar da bir an önce evlenip aile kurmalarının kendileri için en doğrusu olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge7.6 Kadınların yaşlarına göre evlenme yaşları

Yaş		Evlenme Yaşı					Toplam
		15 ve daha küçük	16-18	19-21	22-25	25'ten daha yukarı	
20-29	Sayı	-	-	6	6	-	12
	%	-	-	50,0	50,0	-	100,0
30-39	Sayı	1	1	10	2	3	17
	%	5,9	5,9	58,8	11,8	17,6	100,0
40-49	Sayı	1	-	6	2	2	11
	%	9,1	-	54,5	18,2	18,	100,0
50-59	Sayı	1	5	-	5	1	12
	%	8,3	41,7	-	41,7	8,3	100,0
60 ve yukarı	Sayı	1	1	2	-	4	8
	%	12,5	12,5	25,0	-	50,0	100,0
Toplam	Sayı	4	7	24	15	10	60
	%	6,7	11,7	40,0	25,0	16,7	100,0

Khi kare Hesap:37,029 df:16 P:0,002

Çizelge 7.6'da görüldüğü gibi, kadınların dahil olduğu yaş grubu büyüdükçe evlenme yaşları küçülmektedir. Araştırma kapsamındaki kadınların evlenme yaşları ile yaşları arasındaki ilişki yapılan khi-kare testi sonucunda yaş ile evlenme yaşları arasındaki istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < 0.05$). Nitekim 20-30 yaş grubunda 18 yaşından küçük evlenen kadına rastlanılmamıştır. Yani, küçük yaş grubundaki kadınlarda evlilik yaşı daha da büyümektedir.

7.1.4 Kadınların mesleki durumları

Kırsal kesim yaşamında iş ve meslek kavramı yaygın olarak tarım işletmesi olan için “çiftçi”, tarım işletmesi olmayanlar için ise “tarım işçisi” genel adı ile anılır.

Günümüzde kırsal kesimde mesleki yapı genel anlamda değişime uğramaktadır. Bunun temelinde tarımsal yapının giderek daha fazla mekanizasyona yönelmesi ile tarım arazilerinin parçalı küçük arazilere haline dönüşmesidir. Buda kent merkezlerine yakın ve ulaşım imkânı olan kırsal alanlarda yeni iş imkânları ve farklı meslekler edinmeyi beraberinde getirmiştir.

Kırsal kesimde aile ekonomisinin temeli genelde tarımsal üretimle ilişkili olduğundan kırsal meslek grupları da buna bağlı olarak biçimlenmektedir. Araştırmada ele alınan kadınların tamamına yakını kendini öncelikli olarak “ev hanımı” görmektedir. Bunun sebebi yaşadıkları yerlerden günü birlik çalışmaya gitmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda kadınlara mesleğiniz nedir? Sorusu sorulduğunda “ev hanımı” diye yanıt vermişlerdir. İkinci bir mesleğimiz var mı? diye sorulduğunda ise kadınların tamamına yakını “tarım işçiliği” diye yanıt vermişlerdir.

Ankara ili Polatlı ilçesi’ne gelen gezici kadın tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları ile sorunları çalışmasında kadınların mesleki eğilimleri ise kadınların tamamına yakını kendilerini öncelikli olarak tarım işçisi ve ikinci meslek olarak ise kendilerini ev hanımı görmektedirler (Altunpınar 2001). Yani, gezici tarım işçisi kadınlar kendilerini öncelikli olarak tarım işçisi görürken yerleşik tarım işçisi kadınlar ise kendilerini öncelikli olarak ev hanımı görmektedirler.

Araştırmada kadınlara” tarımla ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?” sorusu yöneltildiğinde kadınların tamamına yakını tarımla ilgili herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Yine bu sorunun devamında “tarımla ilgili eğitim almak

ister misiniz?" sorusuna da kadınların tamamına yakını uygun şartlar sağlanırsa bir eğitim programına katılacaklarını belirtmişlerdir.

7.2 Aile Yapısı

Kentsel alanlarda daha sık rastlanılan çekirdek aile tipi (anne, baba ve çocuklardan oluşan) kırsal kesimde daha azdır. Giderek azalmasına rağmen kırsal alanda, büyükbaba, büyükanne, evli çocuklar ve onların çocuklarından oluşan büyük aile tipine daha sık rastlanmaktadır. Kırsal kesimde de aile yapısı ve aile içi roller kent merkezlerinde olduğu gibi ekonomik paylaşım ve genel gelişmeler doğrultusunda değişmektedir. Yani anne ve baba artık ortak roller üstlenmekte, her ikisi de çalışmakta ve evdeki işler de paylaşılmaktadır

Çekirdek aile, çocuksuz karı-koca veya çocukları evden ayrılmış eşlerden oluşuyorsa, bu tip ailelere "koca ailesi" denir. Ailede, eşlerden herhangi birinin ölmesi durumunda "artık aile" ortaya çıkar. Köylerimizdeki "artık aile" biçimi, daha çok babanın ölümüyle ortaya çıkmaktadır. Çünkü, kadının ölmesi halinde genellikle erkek yeniden evlenerek aileyi eski durumuna getirmektedir. Artık aileler, bekâr çocukların evlenmesi ile tekrar geniş aile durumuna geçerler (Yıldırak 1982).

Çizelge 7.7 Başlıca aile tipleri

Aile Tipi	Sayı	%
Çekirdek aile	34	56,7
Geniş aile	19	31,7
Karı koca ailesi	2	3,3
Artık aile	5	8,3
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.7’de görüldüğü gibi, ailelerin %56,7’si çekirdek aile, %31,7’si geniş aile, %3,3’ü karı koca ailesi ve %8,3’ü ise artık ailedir. Araştırma alanında çekirdek ailenin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Kadınlar buna neden olarak değişen ekonomik koşullar, bireyin bağımsızlaşma arzusu ve aile içi çatışmaları ileri sürmüşlerdir.

7.2.1. Kadınların evlenme biçimleri

Cumhuriyet döneminde Türkiye’de kadınların görece elde ettiği haklara rağmen, kırsal kesimde evlenme konusunda kadının özgür seçim yapması hemen hiç mümkün olmamaktadır. Eş seçimi büyük ölçüde aile tarafından ve aile büyüklerinin onayı ile gerçekleştirilmektedir (Anonim !996).

Çizelge 7.8 Kadınların evlenme biçimlerine göre dağılımı

Evlenme Biçimi	Sayı	%
Görücü	45	75,0
Anlaşarak	8	13,3
Tanışarak	7	11,7
Toplam	60	100,0

Hem görücü usulü evlilik hem de akraba evliliği, kadının fikri alınmadan aile büyükleri tarafından kararlaştırılan evlilik türleridir. Elde edilen sonuç, kadının eğitim durumunun, kendi evlilik kararını vermesi açısından bir değişiklik yaratmadığını, geleneksel statüsünü değiştirmedini göstermektedir.

Çizelge 7.8’de görüldüğü gibi, kadın tarım işçilerinin %75,0’ı görücü usulüyle evlendiğini, %13,3’ünün anlaşarak evlendiğini, %11,7’si ise tanışarak evlendiğini belirtmişlerdir.

Çizelge 7.9 Kadınların eğitim düzeylerine göre evlilik biçimleri

Eğitim Düzeyi		Evlenme Biçimi			Toplam
		Görücü	Anlaşarak	Tanışarak	
Okur- yazar değil	Sayı	14	2	-	16
	%	87,5	12,5	-	100,0
Okur-yazar	Sayı	13	1	3	17
	%	76,5	5,9	17,6	100,0
İlkokul	Sayı	12	4	3	19
	%	63,2	21,1	15,8	100,0
Orta Okul	Sayı	6	1	1	8
	%	75,0	12,5	12,5	100,0
Toplam	Sayı	45	8	7	60
	%	75,0	13,3	11,7	100,0

Khi kare Hesap:4,932 df:6 P:0,553

Çizelge 7.9'da tarım işçisi kadınların eğitim düzeylerine göre evlilik biçimleri verilmiştir. Çizelgeye göre okur- yazar olmayan kadınların %87,5'i görücü usulüyle evlendikleri, okur-yazar kadınların %76,5'inin görücü usulüyle evlendiklerini belirtmişler.

Yapılan khi-kare testi sonucunda araştırma kapsamındaki kadınların eğitim düzeyleri ile evlilik biçimleri arasındaki ilişki istatistikî açıdan önemsiz çıkmıştır ($P>0,05$). Yani kadınların evlenme biçimlerinde eğitim düzeyinin etkili olmadığı görülmektedir. Burada ön plana çıkan temel belirleyici ise ebeveynlerin tercihidir.

7.2.2 Ailede nikâh ve koşulları

Kırsal kesimde toplum yaşamı üzerinde belirleyici olan dinsel kurallar evlenme durumunda ise dini nikâhı en önemli unsur olarak kabul etmektedir. Son yıllarda kırsal kesimde de değişen toplumsal yapı ve ahlaktan dolayı evlenme durumunda dini nikâhın beraberinde resmi nikâhta istenmektedir

Türkiye genelinde, ortalama evlenme yaşı kadınlarda 23, erkeklerde ise 27'dir. Evlenenlerin %36,0'sı evlilik kararını kendisinin, %58,0'i ailesinin, % 6,0'sı, diğer karar vericilerin verdiğini söylemektedir. Evliliklerin %24,0'ü akraba evliliğidir. Nikah türüne göre; resmi ve dini nikaha aynı anda sahip olanlar %88,5, sadece dini nikah %7,4, sadece resmi nikahı olanlar %3,8'i resmi nikah da, dini nikah da yaptırmayanlar. %0,3'tür. Resmi nikahı olmayanlar bir başka deyişle yasal olarak nikahsızlar %7,7'dir (Anonim 2004c).

Araştırma kapsamındaki kadınların tamamına yakını dini ve resmi nikâhlarının olduğunu belirtmişlerdir. Ancak dini nikâh evlenme anında gerçekleşirken, resmi nikâh genelde evlilikten bir süre sonra yapılmaktadır.

Çizelge 7.10 Kadınların eşleri ile akrabalık derecesi

Eşiyile akrabalık derecesi	Sayı	%
Yok	30	50,0
1.derece	13	21,7
2.derece	6	10,0
Uzaktan	2	3,3
Aynı köyden	5	8,3
Komşu köyden	4	6,7
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.10'da görüldüğü gibi, kadınların %50,0'si eşleri ile akraba olmadığını belirtmişlerdir. %21,7'si ise eşinin birinci dereceden akraba, %10,0'u ikinci dereceden akraba, %3,3'ü ise uzaktan akraba olduğunu, %8,3'ü aynı köyden ve son olarak kadınların %6,7'si ise eşinin komşu köyden olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 7.11 Kadınların yaşlarına göre eşleriyle akrabalık durumları

Eşi ile akrabalık durumu		Yaşı					Toplam
		20-29	30-39	40-49	50-59	60 ve yukarısı	
Yok	Sayı	5	11	6	6	2	30
	%	16,7	36,7	20,	20,0	6,7	100,0
1.derece	Sayı	4	2	3	4	-	13
	%	30,8	15,4	23,1	30,8	-	100,0
2.derece	Sayı	3	2	-	1	-	6
	%	50,0	33,3	-	16,7	-	100,0
Uzaktan	Sayı	-	1	-	-	1	2
	%	-	50,0	-	-	50,0	100,0
Aynı köyden	Sayı	-	1	2	1	1	5
	%	-	20,0	40,0	20,0	20,0	100,0
Komşu köy	Sayı	-	-	-	-	4	4
	%	-	-	-	-	100,0	100,0
Toplam	Sayı	12	17	11	12	8	60
	%	20,0	28,3	18,3	20,0	13,3	100,0

Khi kare Hesap:42,888 df:20 P:0,02

Çizelge 7.11’de kadınlarının eşleriyle akrabalık durumlarının yaşa göre değişip değişmediği incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda yaşın bu konuda belirleyici olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Çünkü birinci derece akraba olan kadınların %46,2’si 20-40 grubunda iken bu oran 40-60yaş grubunda %53,9’a yükselmektedir.

Yapılan khi-kare testi sonucunda araştırma kapsamındaki kadınların yaşları ile eşleriyle akrabalık durumları arasındaki ilişki istatistiki açıdan anlamlı çıkmıştır (P <0,05). Yani, büyük yaş grubundaki kadınlarda akraba evliliği daha fazladır.

7.2.3 Ortalama çocuk sayısı

Kırsal kesimde, 2000 yılında ortalama 3 olan doğurganlık hızı, 2003 yılında 2,65'e gerilemiştir. Bu değer az gelişmiş bölgelerde yer yer 4'ün üstüne çıkmaktadır. Ancak, kırsal yerleşimlerdeki kadınların sadece % 57,7'si doğum öncesinde doktor hizmeti alabilmektedir. Doğumların % 35,0'i ise evde yapılmaktadır (Anonim 2005a).

Kırsal kesimde çocuğun maliyeti aileye düşük olup, işgücüne katkısı fazladır. Erkek çocuk işgücü toplumsal statü açısından daha çok tercih edilmektedir. Araştırmada kadınlar tarafından ortalama ideal çocuk sayısı 2-3 olarak belirtilmiştir.

Çizelge 7.12 Kadınların doğum sayılarına göre dağılımı

Doğum Sayısı	Sayı	%
Doğum yapmamış	4	6,7
1-2	12	20,0
3-5	23	38,3
6-10	21	35,0
Toplam	60	100,0

Araştırma alanındaki kadınların sahip oldukları toplam çocuk sayısının 293 olduğu tespit edilmiştir. Araştırma alanındaki ailelerin ortalama çocuk sayıları 5,2 çıkmıştır. Kadınların sahip olduğu çocuk sayısı kırsal kesimin genel ortalaması olan 4'ün üzerinde çıkmıştır. Çizelge 7.12'de görüldüğü gibi ailelerin sahip oldukları sayı genelde 3 ile 6 arasında değişmektedir.

Ankara ili Gölbaşı ilçesi kırsal kesiminde kadınların tarımsal bilgi kaynakları ve bilgi ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla yapılan bir araştırmada kadınların %46,15'inin 1-3

arasında, %43,08'inin 4-6 arasında, %9,23'ünün de 7 ve üzerinde çocuğu bulunmaktadır (Özcan 2005). Yani, Ankara ili Gölbaşı ilçesi kırsal kesimindeki ailelerin %46,15'i 1-3 arasında çocuğu bulunurken, araştırma alanındaki ailelerin %38,3'ü 3-5 arasında çocuğa sahiptir. Bu da ailelerin sahip olduğu çocuk sayısının bölgelere göre farklılık gösterebildiğini ortaya koymaktadır. Bunda etkili olan temel faktörler ise, eğitim düzeyi ve olanakları ile büyük şehirlere olan yakınlık olarak gösterilebilir.

Çizelge 7.13 Kadınların eğitim durumlarına göre istedikleri çocuk sayısı

Eğitim	Uygun sayı					Toplam
		Hiç istemiyor	1-2	3-4	5-+	
Okur- yazar değil	Sayı	1	2	4	9	16
	%	6,3	12,5	25,0	56,3	100,0
Okur- yazar	Sayı	-	1	8	8	17
	%	-	5,9	47,1	47,1	100,0
İlkokul mezunu	Sayı	1	5	11	2	19
	%	5,3	26,3	57,9	10,5	100,0
Ortaokul mezunu	Sayı	1	3	2	2	8
	%	12,5	37,5	25,0	25,0	100,0
Toplam	Sayı	3	11	25	21	60
	%	5,0	18,3	41,0	35,0	100,0

Khi kare Hesap:14,971 df:9 P:0,092

Araştırma alanındaki tarım işçisi kadınların eğitim durumlarına göre aileleri için istenen en uygun çocuk sayısının belirlenmesinde eğitimin önemli bir faktör olduğu Çizelge 7.13 ile de doğrulanmıştır. Okur- yazar olmayan kadınların %56,3'ü aileleri için en uygun çocuk sayısının 5 ve daha fazla olduğunu belirtmiştir. Aynı oran okur -yazar olan kadınlar arasında %47,1, ilkokul mezunları arasında ise %10,5 ve ortaokul mezunu kadınlar arasında ise %25,0'dir. Aileleri için en uygun çocuk sayısı iki ve altı diyenler

ise ortaokul mezunu kadınlardır (%37,5). Araştırma alanındaki kadınların ortalama çocuk sayısı 5,2 iken aileleri için ortalama uygun çocuk sayıları 4 çıkmıştır. Bu sonuç kadınların istemeyerek çocuk sahibi olmaya devam ettiklerini gösteriyor. Kadınların eğitim düzeyleri yükseltildikçe istenen çocuk sayısının düşmesi eğitimin aile planlamasında ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Tabii burada kadının aile içindeki konumunun ve erkeğin de önemli etkisi bulunabilmektedir.

7.3 Kadınların Sosyal Güvenlik Durumları

İstihdamda yer alan 100 kadından 71'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmaksızın çalışmakta, bunların da %68,0'ini ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Ücretli veya maaşlı çalışan kadınların %18,0'i, yevmiyeli olarak çalışan kadınların %95,6'sı, işveren kadınların %24,0'ü, kendi hesabına çalışan kadınların %91,0'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmaksızın çalışmaktadır. Sosyal güvenlik kapsamında bulunan kadınların %60,5'i SSK, %33,4'ü Emekli Sandığı ve %5,7'si de Bağ-Kur'a bağlı olarak çalışmaktadır (Anonim 2006c) .

Araştırma kapsamındaki kadınların %55,0'i herhangi bir sosyal güvenlik kapsamında değildir. Bu kadınların %20,0'si ise yeşil karta sahiptir. Yeşil kartın ise sadece muayene hizmeti veren bir uygulama olması nedeniyle, maddi olanağı olmayan işçiler çoğu zaman ilaç almada bile yetersiz kalmaktadır.

Çizelge 7.14 Kadınlara göre sosyal güvenliğin anlamı

Sosyal Güvenliğin Anlamı	Sayı	%
Bilmiyorum	21	35,0
Sağlık güvencesi	14	23,3
Maaş ve emeklilik hakkı	10	16,7
İş ve gelecek garantisi	9	15,0
Devlet güvencesi	6	10,0
Toplam	60	100,0

Kadın tarım işçilerinin sosyal güvenlik kavramı hakkında bilgi sahibi olup olmadığı incelenirken %35,0 oranında kadının bu konu hakkında bilgiye sahip olmadığı görülmüştür. Kadınların %23,3'ü sosyal güvenliğin sağlık güvencesi, %16,7'si maaş ve emeklilik, %15,0'ı iş ve gelecek garantisi, %10,0'ı ise devlet güvencesi anlamına geldiğini vurgulamıştır.

5.3.1 Kadınların bağlı oldukları sosyal güvenlik kurumları

Türkiye'de sosyal güvenlik kurumlarına kayıtlılık açısından bakıldığında işgücüne katılan kadınların %71,3'ünün herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Toplam kayıtlılık oranı %28,7 olan kadınların %60,5'i Sosyal Sigortalar Kurumu'na, %33,4'ü Emekli Sandığı'na ve sadece %5,7'si de Bağ-Kur'a kayıtlıdır. Oysa işgücüne katılan kadınların yarıdan fazlasının (%58,5) tarım sektöründe faaliyet gösterdiği düşünülerek bu kapsamda çalışanları da kapsayan sosyal güvenlik kurumu olan Bağ-Kur'a kayıtlılık oranının yüksek olması beklenmelidir. Ancak ücretsiz aile işçisi/mevsimlik-geçici konumunda çalışan kadınların Bağ-Kur'a kayıtlılık oranı yok denilecek kadar azdır. Bu sigorta kuruluşunun kapsamında olan kadınların %58,8'i kendi hesabına ve %28,9'u da işveren olarak çalışmaktadır. Bağ-Kur'a kayıtlı kadınların %68,0'i kentlerde yaşamaktadır (Anonim 2005).

Çizelge 7.15 Kadınların sosyal güvenlik durumları

Kayıtlı Olduğu Kurum	Sayı	%
Değilim	21	35,0
BAĞKUR	13	21,7
Yeşil kart	12	20,0
SSK	8	13,3
Eşimden dolayı SSK	4	6,7
Eşimden dolayı BAĞKUR	2	3,3
Toplam	60	100,0

Araştırma kapsamındaki kadınların %55,0'ı her hangi bir sosyal güvenlik uygulaması kapsamında kayıtlı değildir. Geriye kalan araştırma kapsamındaki kadınların %45,0'lik kısmı BAĞKUR, SSK, eşinden dolayı SSK ya da eşinden dolayı BAĞKUR'lu tarım işçisi kadınlardan oluşmaktadır. Çizelge 7.15'e bakıldığında herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmayıp yeşil kart sahibi kadınların ikinci büyük grubu oluşturduğu görülmektedir. Bu da araştırma alanındaki her iki kadından birinin sosyal güvenlik kurumu güvencesi dışında olduğunu göstermektedir.

7.4 Tarımda Çalışma Süreleri ve İşgücü Hareketliliği

Araştırma alanında yetiştiriciliği yapılan başlıca tarımsal ürünler biber, antepfıstığı, üzüm ve tahıllardır.

Kadınlar tarımsal işlerde İlkbahar ve Yaz mevsimi ile Eylül-Ekim aylarında çalışmaktadır. Aynı zamanda kadınların büyük kısmı küçük aile işletmelerinde iç tüketime yönelik bahçe işleri ile az da olsa hayvan bakımını yılın her mevsiminde

yapmaktadırlar. Yani, kadınlar 6-7 aylık bir zaman diliminde çalışmaktadır. Araştırmada kadınların bu zaman diliminde ortalama 60-70 gün arasında çalıştıkları belirlenmiştir. Kadınlar özellikle çapa ve hasat işlerinde çalışmaktadırlar.

Tarım işçisi kadınların iş bulmaları ile ilgili olarak kadınların önemli kısmının aile işletmelerinde ücretsiz tarım işçisi olarak çalıştıklarını ve iş oldukça başka işletmelere çalışmaya gittikleri belirlenmiştir. Diğer işletmelerde çalışan kadınların işlerini genelde eşleri tarafından bulunduğu da belirlenmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi kadınların ücretli olarak başka işletmelerdeki çalışma süreleri 60-70 gün arasında değişmektedir. Kalan zamanda kendi işletmelerinde çalışmaktadırlar.

7.5 Ücret Yapısı ve Kullanma Durumu

Kırsal yaşamda kadının, gününün önemli bir kısmı tarım ve tarım dışı işlere - ayrılmakta ve dinlenme için çok az bir zamanı kalmaktadır. Ücretli veya ücretsiz işgücü olarak kadın; tarım, ev işleri ve çocuk bakımına bazen yaklaşık günde 18- 19 saat harcamaktadır. Buna rağmen kadın ve erkek işçi ücretleri birbirinden farklıdır. Bir çok ülkede kadınlar erkek işçi ücretinin 1/2' sini veya 2/3' ünü alabilmektedir. (Anonim 1995).

Araştırma kapsamındaki kadınların büyük çoğunluğu çalışmalarının karşılığı ücreti çoğunlukla ailesi için harcamakta veya eşlerine vermektedirler. Diğer taraftan aile işletmelerinde ürün satışı ve pazarlamasının genelde kocalar tarafından yapılması kadınların ücretler içinde kendi katkılarını miktar olarak belirtme imkanından yoksun bırakmaktadır.

Çizelge 7.16 Tarım işçisi kadınların çalışmaları karşılığı geliri/ücreti kim alıyor?

Ücreti Kim Alır?	Sayı	%
Eşim alır	29	48,3
Ben alırım	21	35,0
Diğerleri	8	13,3
Çocuklar	2	3,3
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.16'da da görüldüğü gibi, başka işletmelerde çalışma ile elde edilen ücretlerin nasıl kullanıldığına bakıldığında kadınların %48,3'ü ücretlerinin eşleri tarafından, %35,0'i ise ücretlerinin kendileri tarafından alındığını belirtmişlerdir. Geriye kalanlar ise ücretlerinin çocukları ve diğerleri tarafından alındığını belirtmişlerdir. Fakat, burada vurgulanması gereken ücreti ben alırım diyen %35,0 oranındaki kadının da bu ücreti yine ailesi için harcamalarıdır. Yani, kendi özel gereksinimleri için kullanmamaktadırlar.

Çizelge 7.17 Tarım işçisi kadınların aile gelirine katkıda bulunma durumları

Aile gelirine katkı	Sayı	%
Katkıda bulunuyorum	18	30,0
Elimden geldiğince bulunuyorum	13	21,7
Toplam gelirin %25'inden az katkıda bulunuyorum	13	21,7
Katkıda bulunmam	6	10,0
Gelirin tamamı	3	5,0
Yanıtsız	7	11,7
Toplam	60	100,0

Tarım işçisi kadınlara aile gelirine katkınız var mı? diye sorulduğunda kadınlar bu katkıyı çoğunlukla kelimelerle ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden elde edilen bulgular ise şu biçimde özetlenebilir; Çizelge 7.17’de görüldüğü gibi, kadınların %30,0’u önemli ölçüde, %21,7’si ellerinden geldiğince katkıda bulunduğunu, %21,7’si aile toplam gelirinin %25,0’inden daha az katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir. Tarım işçisi kadınların %10,0’u katkıda bulunamam demiş ve %11,7’si ise soruyu yanıtsız bırakmayı tercih etti.

7.6 Yaşam Koşulları ve Standartları

Kırsal kesimde yaşayan kadının aydınlanması ortalama yaşam kalitesini yükseltebilmesi şehirde yaşayan kadına göre çok daha zordur. Kadın dar bir çevrede yaşamakta ve sadece yakın çevresi ile iletişim içindedir. Aynı düşüncüyü paylaştığı bilgi ve görgüsü kendinden farklı olmayan diğer kadınlarla bir aradadır. Gelenek ve göreneklerine sıkı sıkıya bağlıdır. Erkeğin üstünlüğü ataerkil yapının bir gereği olarak kabullenilmiştir. Kırsal kesim kadınının kendine güveni gelişmemiş, sorununun çözümünü erkekten bekleyen, çocukların eğitimi konusunda fazla fikri olmayan ve bulunduğu durumdan hiç de şikayetçi olmayan bir konumdadır. Yaşam kalitesini yükseltecek evinin içindeki düzenlemelerden örneğin evinin tuvaletin bahçede olması, otomatik çamaşır makinesinin bulunmamasından yakınmamaktadır (Sekin 1998).

Araştırma alanında kadınlar genellikle ilçe dahilindeki tarım arazilerinde çalıştıkları için çalışma zamanı dışındaki zamanlarını kendi evlerinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Yani, gününbirlik-geçici çalışmakta ve iş bitiminde evlerine dönmektedirler. Evleri çoğunlukla bahçeli olup içinde 2 ya da 3 odalı, tuvalet ve mutfağı müstakil durumdadır. Evlerin odaları büyük olup bunun nedeni de ailelerin kalabalık ve evlerin geleneksel tarzda yapılmış olmasıdır.

Araştırma alanındaki kadınların yaşam standartları diğer kırsal alanlardan belli

konularda farklılık göstermektedir. Çünkü araştırma alanı olan Elbeyli ilçesi Türkiye'nin merkez nüfusu olarak en küçük ilçelerinden birisi olması bazı konularda avantaj sağlıyor. Bu avantajlar alt yapı, ekonomik fiyatlar ve ulaşım-barınmadaki kolaylıklardır.

Araştırma alanının bir diğer avantajı ise kent merkezlerine olan ulaşım kolaylıklarıdır. Elbeyli ilçesi her ne kadar Kilis iline bağlı olsa da Gaziantep il merkezine günlük ulaşım imkânına sürekli sahiptir. Aynı zamanda Kilis il merkezine çalışan ulaşım araçlarının varlığı yöre insanının yaşam koşullarını iyi yönde etkilemektedir. Kentle etkileşim insanları yaşam koşullarını değiştirmeye iten olgulardan biri olarak kabul edilmektedir. Çünkü, kentlerdeki yaşam olanakları ve sosyal değişim kırsal alana yansıyabilmektedir.

Araştırma alanındaki kadınların günlük yaşamlarında boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri onların sahip oldukları yaşam koşullarını belirlemede yardımcı olabilmektedir.

Çizelge 7.18 Kadınların boş zamanlarını değerlendirme biçimi

Değerlendirme biçimi	Sayı	%
Boş zamanımız yok	13	21,7
El işi yapar ve örgü yaparız	10	16,7
Dinlenirim	10	16,7
Televizyon izleriz ve dinleniriz	7	11,7
El işi yapar ve televizyon izleriz	7	11,7
Televizyon izleriz	5	8,3
Sohbet ederiz	2	3,3
Diğerleri	6	10,0
Toplam	60	100,0

Kadın tarım işçileri için boş zaman evde yapmaları gerekli herhangi bir işin olmaması anlamına geliyor. Zaten Çizelge 7.18'de de verilen yanıtlarda görüldüğü gibi boş zaman olarak genelde ev içinde geçirilen zaman öngörülüyor. Kadınların %21,7'si boş zamanları olmadığını, %16,7'si boş zamanlarında örgü ve el işi yaptıklarını %11,7'si televizyon izlediklerini ve dinlendiklerini, %11,7'sinin el işi yaptığı ve beraber televizyon izlediklerini, %8,3'ü sadece televizyon izlediklerini belirtmişlerdir.

7.7 Kadınların Tarım İşçiliğine İlişkin Görüşler

7.7.1 Ücrete ilişkin görüşleri

Ekonomik faaliyetlerde üretim faktörlerinin her birine üretimden düşen pay farklı olduğuna göre ücret, emeğin üretimden aldığı paydır. Ücretin dar anlamdaki tanımı "işçi geliri" olarak yapılabilir. Ekonomik ve toplumsal amaçlar, işçi ücretlerinin, maliyetleri artırmayacak, ama işçiye uygun bir yaşam sağlayacak düzeyde olmasını ve emek verimliliğini yükseltecek bir ücretin oluşmasını gerektirir. Ücret sistemleri zaman, verimlilik (hasıla) veya her iki esasa da dayandırılmaktadır. İşin çeşidi, başarılması gereken zaman, işin kalitesi gibi unsurlar ücretin hangi esasa dayandırılacağını belirler (Eraktan 1989).

Çizelge 7.19 Kadınların emeklerinin karşılığını alabilme durumları

Görüşler	Sayı	%
Yeterli olduğuna inanıyorum	26	43,3
Çalışma koşullarına göre ücret yetersiz	21	35,0
Ücret düşük	12	20,0
Bilmiyorum	1	1,7
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.19’da görüldüğü gibi, kadınların %55,0’i ücretin düşük olduğunu belirtmiştir. Ancak ücret düşüklüğünden söz eden kadınların %35,0’lik kısmı ücret düşüklüğünü çalışma koşullarına göre değerlendiriyor ve çok çalışıp az kazandıklarını ifade ediyorlar. %43,3 oranındaki kadın ise ücretin yeterli olduğuna inanıyor. Biraz derinlemesine sorulduğunda ise yapılacak başka iş olmadığı için buna razı olmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir.

7.7.2 Tarım işçiliğinden memnun olma durumları

Kentte ekonomik faaliyete katılan kadın, bunun karşılığında ücret almaktadır. Bu durum onu ekonomik yönden aile içinde bağımsız duruma getirir. Kırsal kesimde çalışan kadınların %89,0’u aile işletmesinde ücretsiz işçi statüsündedir. Bu nedenle ekonomik bağımsızlığı yoktur. Ürünün satışından aldığı gelir eşe aittir. Babasının evinden getirmediği her şey eşinin mülkiyetindedir. Topraksız ailelerde ağırlıklı olarak mevsimlik tarım işçilerinin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Çoğu kez makine kullanan erkeğe göre daha düşük ücret almaktadırlar. Yazın sıcak, kışın soğuk havalarda zor koşullarda çalışan kadın işçiler tüm gün büyük özveri ile çalıştıkları halde daha düşük ücretlerle yetinmek zorundadırlar (Sekin 1998).

Kadın tarım işçileri oldukça zor çalışma koşulları içinde yaşamaktadırlar. Kadın tarım işçileri ile erkek işçiler aynı çalışma saatlerine tabidirler. Ancak kadınlar dinlenme saatlerinde ve yemek molalarında yemeğin hazırlanması sofranın kurulması ve yemekten sonra temizliği yapma işlerinin hepsini kadınlar yapmaktadırlar. Ayrıca kadınların evde çocuklarına karşı yüklendikleri sorumluluklar kocalarına karşı yükümlülükleri evde yapmaları gereken işleri de yapmak durumundalar. Bütün bu işleri hiç sorgulamadan tarım işçiliğine devam etmektedirler. Araştırma kapsamına giren kadınların %78,3’ü açık havada çalışmalarından, çalışma sırasında tuvalet, içme suyu gibi zorluklardan dolayı tarım işçiliğinden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Fakat, hemen hepside işsizlikten ve ekonomik yetersizlikten dolayı çalışmak durumunda

olduklarını belirtmişlerdir. Oldukça zor koşullarda çalışan kadınların çocukları içinde tarım işçiliği istememektedir. Çizelge 7.20’de görüldüğü gibi, kadınların tamamı çocukları için tarım işçiliği istememektedir.

Çizelge 7.20 Kadınların çocuklarının meslek seçimi ile ilgili görüşleri

Çocuklarının meslek seçimi ile ilgili düşünceler	Sayı	%
Kendi istedikleri işlerinde çalışsınlar (tarımda olabilir)	10	16,7
Okumalarını isterim	27	45,0
Tarımda gelir az olduğu için çalışmalarını istemem	9	15,0
Tarım dışı meslek sahibi olmalarını isterim	6	10,0
Tarımda ezilmelerini istemem	8	13,3
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.20’de görüldüğü gibi, kadınlar çocukları için tarım dışı işleri istemektedir. Buda kadınların tarımsal işlerden pek memnun olmadığının göstergesidir. Aslında bu kadınların okumaya karşı isteklerini ve özlemlerini de yansıtmaları açısından ilginçtir.

7.7.3 Kadınlara göre çalışma hayatındaki temel sorunları

Kadın tarım işçilerinin diğer çalışma hayatındaki kadınlara göre çalışma koşulları daha ağırdır. Tarım işçisi kadınlar sabahın erken saatlerinde çalışmaya başlayıp karanlık çökene kadar çalışırlar. Belli bir çalışma süresi olmadığı ve genelde gündelikçi olarak çalıştıkları için oldukça zor çalışma koşullarına sahipler.

Tarım işçisi kadınların bir diğer sıkıntısı tarlada emek yoğun işlerde çalışırken ev işlerini tek başlarına yapmalarıdır.

Çizelge 7.21 Tarım işçisi kadınların sorunlarına göre dağılımı

Sorunlar	Sayı	%
İş koşullarının ağır olması	18	30,0
Ev işleri tarla işlerinin hepsini yapmaları	17	28,3
Yoksulluk	14	23,3
Emeğin karşılığını alamamak	8	13,3
Diğer	3	5,0
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.21’de görüldüğü gibi kadınların %30,0’u iş koşullarının ağırlığını en önemli sorun olarak görmektedir. %28,3’ü ise ev işleri ile tarla işlerinin sadece kendileri tarafından yapılmasının sorun olduğunu belirtmişlerdir.

Türkiye genelinde gezici ve geçici kadın tarım işçileri ile ilgili yapılmış bir çalışmada tarım işçisi olarak çalışan kadınların %42,4’ü yaşamlarındaki en önemli sorun olarak tarım işçiliği koşullarının zorluğuna karşı aldıkları ücretin yetersiz olduğunu belirtirken, %23,6’sı ise akşama kadar tarım işçiliği yaptıktan sonra evde ev işi ve çocuk bakımı da yapmak zorunda kalmaları belirtmişlerdir (Yıldırak vd. 2003). Araştırma alanındaki kadınların durumu ile Türkiye geneli gezici ve geçici tarım işçisi olarak çalışan kadınların sorunları birbirine paralellik göstermektedir. Tarım işçisi kadınların hemen hepsi ortak sorunlarını zor çalışma koşulları, yetersiz ücret ve tarım işiyle ev işlerinin bir arada olması olarak göstermektedirler.

7.7.4 Tarımda çalışma koşullarını düzeltmek için yapılması gerekenler

Ülkemizde tarım işçilerinin çalışma koşullarının zor, ücretlerinin düşük, konut ve

beslenme olanaklarının ise oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Bu yetersizlik işçilerin yaşam düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu açıdan ücret özellikle üzerinde önemle durulması gereken konudur. Çünkü, ekonomik refah ne kadar iyi olursa konut ve beslenme koşulları o kadar iyi olacaktır.

Çizelge 7.21’de de görüldüğü gibi, kadınların tamamına yakını (%95,0) tarımsal işlerin yoğunluğundan, çalışma koşullarının zorluğundan, emeğin karşılığını alamama, ev işi ile tarım işinin beraber olmasından dolayı ve yaşam şartlarının da kötü olması nedeniyle memnuniyetsizliklerini belirtmişler. Kadınların mesleki eğilimlerinde de görüldüğü gibi tarım işçisi kadınlar tarım dışındaki mesleklere karşı bir özlem içindedirler. Çoğunlukla bu durum bir özlemden öteye geçememektedir. Kadınların içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar onların kaderini değiştirmek açısından fırsat tanımamaktadır.

Koşulların düzeltilmesi için araştırma alanında yapılan gözlemlere göre öncelikli olarak tarım işçisi kadınların çalışma alanlarının çağın gereklerine uygun hale getirilmesi ve alt yapı sorunlarının (tuvalet, içme suyu) giderilmesi gerekmektedir. Kadınların en çok şikâyet ettikleri konuların başında gelen çalışma koşullarının da (ücret, çalışma saati vd.) düzeltilmesi gerekmektedir. Tarım işçisi kadınlar sorunlarını görüşmeler esnasında dile getirirken çözümler konusunda fazla bir fikir belirtmemişlerdir.

7.7.5 Kadınların mesleki eğilimleri ve yaşama ilişkin özelemleri

Türkiye’de kırsal kesimde kadınlar için meslek olarak yaptıkları işlerin temelinde tarımsal işler vardır. Kırsal kesimde kadınların çalışma hayatlarında belli bir dinlenme zamanı veya eğlenme zamanı diye kavramlardan söz edemeyiz. Kırsal kadın yılın hangi diliminde olursa olsun herhangi bir tarımsal aktivitenin içindedir. Aynı şeyleri erkekler için de söylemek doğru olmaz. Onlar yılın tarımsal işlerin yoğun olmadığı mevsimlerde kahveye gider, birlikte vakit geçirecek yerlere giderler ziyaretler yaparlar. Ama aynı şeyleri kadınlar için söylemek mümkün değildir.

Kırsal kesimdeki kadınların aktif oldukları iş kollarında, belirli bir bilgi birikimi ve beceri edinmeleri daha çok geleneksel yöntemlerle gerçekleşmektedir. Kırsal kesim kadınları, genelde gelir getirmeye yönelik olmayan ev içi ve geçici bir nitelik taşıyan tarımsal işler de istihdam edilmektedir.

Çizelge 7.22 Tarım işçisi kadınların olmak istedikleri meslekler

Meslekler	Sayı	%
Memur	38	63,3
İşçi (sürekli işte)	7	11,7
Çalışmak istemezdim	3	5,0
Yanıtsız	5	8,3
Diğer	7	11,7
Toplam	60	100,0

Çizelgede 7.22’de görüldüğü gibi, tarım işçisi kadınların neredeyse tamamı yaptıkları işten memnun değil ve başka alanlarda çalışmak istiyor. Kadınların %63,3’ü memur olmak istiyor. Memur olmak isteyen kadınlar farklı meslekleri tercih ediyorlar yani öğretmen, doktor, hemşire veya kamuda görevli memur olmak istediklerini belirtmişlerdir. %11,7’si ise sürekli çalışabileceği bir işte çalışmak istiyor. Kadınların %11,7’sinin ise bu soruya verdiği cevaplar Çizelge 7.22’de diğer (kuaför, başka kentlerde çalışmak, esnaf gibi) olarak belirtilmiştir.

Kadınların mesleki eğilimlerinden ortaya çıkan bir başka sonuç ise kadınların genelde tercih ettikleri mesleklerin ilçe dışında olması ve kendilerine ekonomik özgürlük kazandıracak meslekleri tercih etmeleridir. Tarım işçisi kadınlar sahip oldukları koşulların değişmesinden yana bir tavır içindedirler. Bunun ise ancak içinde buldukları koşullarının değiştirilmesinde veya iş değiştirmelerinde olduğunu düşünmektedirler.

7.8 Sosyal Çevre İle İlişkiler ve Temel Bilgi Kaynakları

7.8.1 Ailede karar yapısı

2004 BM İnsani Gelişme Raporu'nda kadınların karar alma mekanizmalarında yer alma oranlarından yola çıkılarak hesaplanan Toplumsal Cinsiyet Güçlendirme Ölçütü sıralamasında ülkemiz kadını 73. sırada yer almaktadır. Erkek birçok konuda son sözü söyleyen konumunda olsa da, özellikle hane içi kararlarda kadının ciddi bir katkısı olduğu kabul edilmektedir. Kırsal kadının topluluk düzeyinde çok etkili olamaması temel olarak geleneksel cinsiyete de dayalı tabakalaşmadan kaynaklanmaktadır. Ayrıca kadının eğitim düzeyinin düşüklüğü de bu süreci pekiştirmektedir. Karar vermede söz sahibi olamama her kesim kadın tarafından hissedilen, ancak kırsal alan kadınlarında daha belirgin olan bir gerçektir (Fazlıoğlu 2002).

Çizelge 7.23 Kadın işçilerin eğitim düzeylerine göre karar alma sürecine katılımı

Eğitim Düzeyi		Kararları Kim Alır?				Toplam
		Esim	Ben	Aile Büyükleri	Ortak	
Okur- yazar Değil	Sayı	14	-	-	2	16
	%	87,5	-	-	12,5	100,0
Okur -yazar	Sayı	8	5	-	4	17
	%	47,1	29,4	-	23,5	100,0
İlkokul mezunu	Sayı	8	5	3	3	19
	%	42,1	26,3	15,8	15,8	100,0
Ortaokul mezunu	Sayı	4	1	1	2	8
	%	50,0	12,5	12,5	25,0	100,0
Toplam	Sayı	34	11	4	11	60
	%	56,7	18,3	6,7	18,3	100,0

Çizelge 7.23’de görüldüğü gibi, okur-yazar olmayan kadınların %87,5’i ailede kararların eşi tarafından alındığını belirtmiştir. Ailede kararların oransal olarak en fazla ortak alındığı eğitim grubu ise ortaokul mezunları arasındadır. Yani, eğitim düzeyinin kararların ortak alınmasına etkisi olabilmektedir.

7.8.1.1 Çalışma yerine ve biçimine yönelik kararlar

Tarım işçisi kadınların çalışma yerini seçme ve çalışma biçimine yönelik kararlarda pek etkili olduğu söylenemez. Kırsal alanda kadının çalışma koşulları kadınlar dışında belirir bunda bazen yakınındaki eş veya baba gibi kişiler bazen de üçüncü şahıslar bazen de çevresel faktörler etkili olur.

Tarım işçisi kadınları çalışma biçimi ve yerini seçmede belirleyici olan temel etkenler sosyo ekonomik koşullardır. Yani kadınların tercihleri bir anlamda sahip oldukları ekonomik güçle doğru orantılıdır.

Çizelge 7.24 Çalışma yerinin seçiminde kararı kim verir

Çalışma yeri seçimi	Sayı	%
Eşim	28	46,7
Ben	10	16,7
Çocuklar	1	1,7
Aile büyükleri	1	1,7
Ortak	14	23,3
Diğer	6	10,0
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.24’de görüldüğü gibi, kadınların %46,7’si çalışma yerinin seçimini (yani, nerede çalışacağına) eşlerinin yaptığını belirtmişlerdir. %23,3’ü ise bu konuda kararları ortak aldıklarını belirtmişlerdir. Kadınların %16,7’ si çalışma yeri seçimini kendisinin yaptığını söylemiştir.

7.8.2 Ev işlerinde yardımlaşma durumu

Aile, insanların birlikte yaşamalarından dolayı ortaya çıkan tüm görevleri yüklenmiş, belki de tek sosyal kurumdur. Ailede kalın çizgilerle çizilmiş olmasa bile kimin hangi görevi yerine getireceği zımnen bellidir. Ama bu bir tür iş bölümü niteliğindedir. Aile bireylerinin her hangi bir nedenle devreden çıkması durumunda, o bireye ait işler ya başka bir bireyce üstlenilir veya geri kalan bireylerce paylaşılır (Yıldırak vd. 2003).

Çizelge 7.25 Ev işlerinde aile içinde yardımlaşma durumu

Ev İşlerinde Yardım Edenler	Sayı	%
Hiç kimse	28	46,7
Çocuklar	19	31,7
Esim	6	10,0
Diğer	5	8,3
Baba/anne	2	3,3
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.25’de görüldüğü gibi, kadınların %46,7’si ev işleri konusunda kimseden yardım almadıklarını ve genelde tek başlarına yaptıklarını belirtmişlerdir. Yardım alan kadınların %31,7 ise bu yardımı çocuklarından almaktadır. Kadınların neredeyse yarısının tarımsal işlerde çalışmalarına rağmen ev işlerini ise yalnız başlarına yaptıkları

ortaya çıkmaktadır. Bu ise, kadınların iş yüklerini daha da artırmaktadır.

7.8.2.1 Kadınlar arasında yardımlaşma durumu

Yardımlaşma genellikle toplumda iki şekilde görülebilir. Birincisi, komşunun gereksinim duyduğu anda yapılan basit yardım şeklindedir. Ürün hasadında bireysel çalışmaktansa birlikte çalışmanın daha yararlı olduğu zamanlar ile yangın ve sel gibi olağan üstü olaylarda herkesin mal ve can kurtarılmasına yardım etmesidir. Bu tür yardımlaşma geleneksel yapıdan kaynaklanan informal işbirliğidir. Gönüllü katılım olan bu yardımlaşma biçimi “imece” olarak da adlandırılır. Diğer ise, kooperatif, dernek, vakıf vb. olarak da tanımlanabilen yasal olarak üyelerin bizzat yer aldığı ve yapısal olarak işbirliğinin kurumsallaşmış şeklidir (Yücer 1997).

Yardımlaşma, iktisadi teşebbüslerin bir etik birliği içerisinde yapılması ve bu işte bir araya gelenlerin birbirine yardım etmesidir (Ülken 1969). Araştırma kapsamındaki ilçede var olan yardımlaşma daha çok işgücüne dayalı veya manevi konularda gerçekleşmektedir.

Çizelge 7.26 Kadınlar arasında yardımlaşma durumu

Yardımlaşma Konuları	Sayı	%
Ekmek yapımı	24	40,0
Genel olarak yardımlaşma	15	25,0
Yardımlaşma olmaz	7	11,7
Ekmek yapımı ve borç alıp verme	5	8,3
Ekmek yapımı ve temizlik işleri	5	8,3
Tarım işleri	3	5,0
Ekmek yapımı ve tarım işler	1	1,7
Toplam	60	100,0

Kadınlar arasında yardımlaşma genel olarak iç tüketime yönelik ya da evdeki emek yoğun işlerde görülmektedir. Bir başka tanımla kadınlar herhangi bir ücret aldıkları bir işle ilgili yardımlaşmıyor ama ev işleri konusunda bir birlerine yardım ediyorlar.

Çizelge 7.26'da görüldüğü gibi, tarım işçisi kadınlar arasında en fazla yardımlaşma %40,0 ile ekmek yapımındadır. Kadınların komşuluk ve arkadaşlık ilişkilerinden dolayı birbirlerine borç alıp verdikleri de (%8,3) görülmüştür. Ayrıca genel yardımlaşma yani temizlik çocuk bakımı, ev temizliği, ekmek yapımı ve borç alıp verme konuların da tarım işçisi kadınların %25,0'inin bir yardımlaşma içinde olduğu ortaya çıkmıştır. Tarım işçisi kadınların %11,7'si ise aralarında herhangi bir yardımlaşma konusu olmadığını belirtmiştir.

7.8.3. Kadının ailedeki görevi

Tarımla uğraşan ailelerde yapılacak işler konusunda erkek ve kadın açısından geleneklere dayalı bir işbölümü vardır. Kadının hangi işleri yapacağı ve ne zaman yapacağı genellikle belirlenmiştir. Bu kurallar olağanüstü bir durum olmadıkça titizlikle uygulanır. Petersen'in de belirttiği gibi çalışmak kadınların en önemli ödevleri arasındadır, onlar için dinlenmek bile tembelliğin simgesi olarak kabul edilir (Petersen 1985).

Kadının anne ve eş olarak, evin idaresini, çocukların bakımını ve yetiştirilmesini, kocasına hizmeti sık sık dile getiren ve her fırsatta bu asli fonksiyonları hatırlatmak suretiyle, hayatiyetini sürdüren muhafazakar, geleneksel anlayış, bir anlamda, modern toplumun dönüştürücü etkilerine karşı koyarak, erkek egemen yapının devamına katkıda bulunmaktadır (Çaha 1996).

Kadının sosyo-kültürel bakımdan istenen düzeyi yakalamasında, ailedeki otoritenin işleyiş biçimi büyük bir etkiye sahiptir denebilir. Erkek egemen bir özellik taşıyan Türk toplumunda, erkeğin bazı durumlarda, kadının fiziksel güç zayıflığından istifade ettiği bilinmektedir. Bu durumun farkındalığı, kadının ailede ve daha da önemlisi toplumda rahat hareket etmesini önlemektedir (Atay vd. 2004).

Kırsal kesimde yaşayan kadın aile işletmesinin üretimine tüm gücüyle katılır. Fakat üretimde harcadıkları emek, hiçbir zaman değerlendirilmez. Kente göçle statüsü değişmeye başlamış ve aile içi ilişkilerde erkekte olan mutlak otorite ilişkisi çözülmeye başlamıştır.

Çizelge 7.27 Kadınlara göre kadınların ailedeki görevleri

Kadının Görevi	Sayı	%
Analık	6	10,0
Analık ve ev işlerini yapmak	9	15,0
Ev işleri	7	11,7
Aile işletmesine yardımcı olmak	7	11,7
Aileye gelir getirmek	4	6,7
Analık ev işleri çocuk yapmak	2	3,3
Hepsi	25	41,7
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.27 incelendiğinde, kadınlara göre kadının ailede temel görevlerinin analık, ev işleri ve çocuk bakımı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Kadınlar aslında bu soruya cevap verirken kendilerine verdiğimiz seçenekleri ayrı ayrı düşünmemekte ve bu görevlerin hepsini yaptığı için kadınların %41,0'i "hepsi" diye yanıtlamaktadır. Kadınların %11,7'si ise aile işletmesine yardım etmenin de görevleri olduğunu düşünmektedir.

Kadın ev işlerini, analık görevini, aile işletmesine yardım etme, aile gelirine yardımcı olmanın kırsal kesimde çok önemli olan komşuluk ilişkilerini de düzenleme sürecini bir arada yapmak zorundadır.

7.8.4 Kadınlara göre erkeğin ailedeki görevi

Aile üyelerinin farklı statü ve rollerinin olduğu aile gibi küçük bir grupta otoritenin genellikle aile refahını sağlamada en stratejik yeri olan kişiye verildiği bilinmektedir. Bu açıdan köy ailesinde stratejik rolü sağlayan işlerin sadece ev işleri ya da ücretsiz tarla işi olmadığı bellidir. Bundan dolayı bu işlerin, kadına aile içinde fazla otorite sağlayamayacağı da açıktır. Aile üyelerinin aile-içi ilişki ve rollerinde büyük değişiklikler olmamıştır. Erkeğin rolü evin geçimini sağlamak üzere evin dışında çalışmak ve ev dışındaki ilişkileri düzenlemektir.

Çizelge 7.28 Kadınlara göre ailede erkeğin görevleri

Erkeğin Görevleri	Sayı	%
Çalışıp gelir sağlama	36	60,0
Tarımsal işler ve aileyi geçindirmek	7	11,7
Gelir sağlayıp eşine yardımcı olmak	4	6,7
Gelir sağlayıp çocuklarına bakmak	2	3,3
Yukarıdakilerin hepsi	11	18,3
Toplam	60	100,0

Kadınların erkeğin görevleri konusunda erkekten ekonomik anlamda bir beklenti içinde oldukları görülüyor. Çizelge 7.28’de görüldüğü gibi, kadınlara göre erkeğin birincil

görevi çalışıp ailenin geçimini sağlamasıdır. Tabii birincil görevinin yanında eşine yardım ve çocuklarına da bakarsa bu kadınlar için mutluluk ölçütü oluyor.

Diğer taraftan kırsal toplumda kadın tarafından yapılması gereken erkeğin yapması düşünülmeyen işler vardır. Bu tip işler erkek tarafından onur kırıcı olarak nitelendirilir. Kadınlar da zaten erkeklerin ekmek yapmasını, bulaşık yıkamasını beklememektedir.

7.8.5 Kadınların başlıca haber kaynakları

Önceleri kır ve kent arası ilişkiler daha çok köylerden kente giden bireylerin kendi köyünde ve komşu köylerde olup biteni kentteki tanıklarına aktarması ve kentlerde görüp duydukları Türkiye ve Dünya ile ilgili haberleri yine kendi köyüne ve komşu köylere taşıması ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonra devreye radyonun girmesi ve posta, telefon ve telgraf ağının yurt düzeyinde genişlemesi ile kırsal halk biraz daha kapsamlı bilgi akışına sahip olmaya başlamıştır. Türkiye'de son 20 yıldan beri ulaşım ve iletişim alanlarında gerçekleştirilen atılımlar ve tüm muhtarlıkları kapsayan elektrik donanımı, özellikle televizyonun devreye girmesi ile kırsal halkın Türkiye ve Dünya hakkında bilgi edinmesi kolaylaşmıştır. Hele yazılı basından yararlanma olanağı veren okuma yazma olanaklarının yaygınlaşması Dünya ve Türkiye ile ilgili daha doğru ve kapsamlı bilgi akışını mümkün kılmıştır (Yıldırak vd. 2003).

Çizelge 7.29 Kadınların dünyada ve Türkiye’de olup bitenleri öğrenme kaynakları

Öğrenme Durumu	Sayı	%
Televizyon	27	45,0
Televizyon + radyo	10	16,7
Radyo	6	10,0
Gazete	4	6,7
Televizyon +gazete	5	8,3
Çocuklardan	3	5,0
Haberimiz Yok	5	8,3
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.29’da görüldüğü gibi, kadınların %45,0’i Türkiye’de ve dünyada olup biten haberleri televizyondan öğreniyorlar. Kadınların %10,0’u haberleri sadece radyodan, %16,7’si olup biteni radyo ya da televizyondan, %8,3’ü ise televizyon ve gazetelerden öğrenebilmektedirler. Kadınların %5,0’lik kısmı ise Türkiye’de ve dünyada olup bitenleri çocuklarından öğreniyorlar. Kadınların %8,3’ü ise dünyada olup bitenden haberdar olmadığını belirtmişlerdir. Çizelge 7.29’da görüldüğü gibi kadınların Türkiye’de ve dünyada olup bitenden haberdar olmalarının kaynağı genel olarak televizyondur. Araştırmaya katılan kadınların %70,0’i haberleri televizyon yada televizyonla beraber radyo ve gazetelerden almaktadırlar. Bu da televizyonun yaygınlaşmasından kaynaklanıyor.

Polatlı ilçesine gelen gezici kadın tarım işçileriyle ilgili yapılan araştırmada, kadınların %48,65’inin Türkiye’de ve dünyada olup bitenleri kış aylarında televizyondan öğrendikleri diğer bir bölümünün ise bu konuları merak etmedikleri belirtilmiştir (Altunpınar 2001).

Yukarıda görüldüğü gibi iki araştırmada da kadınlar dünyada olup biteni genelde televizyondan öğreniyorlar. Ancak Polatlı ilçesindeki araştırma gezici tarım işçisi

kadınlar üzerinde uygulandığı için kadınlar ancak kış aylarında evlerinde iken dünyada olup biteni televizyondan öğrendiklerini belirtmişlerdir.

7.8.6 Kadınların televizyonda izledikleri programlar

Kırsal alanda bireylerin toplum dışında gerçekleşen olaylardan, gelişmelerden, yeniliklerden yararlanmaları kente oranla daha sınırlı olmaktadır. Toplumsal yapı içinde kırsal yapı modernleştikçe, geliştikçe, bireylerin kendi çevreleri ile ilişkileri artmakta, yeniliklerin topluma girmesi hızlanmaktadır. Radyo, televizyon, gazete, dergi gibi kitle haberleşme araçlarının etkinliği ve kullanımı ile kırsal bölgeler arasında haberleşme ağı kurulmaktadır. Bu araçlar yoluyla büyük kentlerde görülen tutum ve davranışlar önceleri taklit edilmekte, bir süre sonra kırsal halk tarafından benimsenmektedir. Bundan dolayı, kitle iletişim araçlarına duyulan yakınlık, kırsal topluluk ile kent arasında dolaylı yoldan ilişkiyi sağlayan bağlantılardan biri olmaktadır (Gülçubuk 1999).

Çizelge 7.30 Tarım işçisi kadınların televizyondan izledikleri programlar

Televizyon Programları	Sayı	%
Kadın programları	18	30,0
Kadın programları ile dizileri	11	18,3
Kadın programları ile haberler	8	13,3
Kadın programları ile tarımla ilgili programlar	7	11,7
Dizileri	4	6,7
Haber programları	4	6,7
Diğer	3	5,0
Zamanımız olmuyor	3	5,0
Televizyon yok	1	1,7
İşverenin televizyonunda izliyoruz	1	1,7
Toplam	60	100,0

Tarım işçisi kadınları izledikleri televizyon programlar göre dağılımları Çizelge 7.30'da verilmiştir. Çizelge de görüldüğü gibi, kadınlar genel anlamda kadınlara yönelik programları izliyorlar. Tabii kadın programlarının yanında izledikleri programlarda vardır. Buna göre kadınların %30,0'u yalnızca kadın programlarını, %13,3'ü kadın programları ile haberleri, %18,32'ü kadın programları ile dizileri izlediğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan kadınların %5,0'i ise televizyon izlemeye zamanları olmadığını belirtmiştir. Tabii bu izlenen programlardan sonuç çıkaracak olunursa kadınların genellikle tarımsal işlerin olmadığı zamanlarda televizyon izledikleri sonucuna varılabilir. Bir diğer durum ise kadınların tarımla ilgili programları izleme oranlarıdır. Bu oranların düşük olması kadınların izleme isteksizliğinden çok tarımla ilgili programların televizyonlarda az olması ya da kadınların kırsal kesimde çalışma saatlerinin televizyondaki kadın programları ile örtüşmemesidir.

7.8.7 Kadınların gazete ve kitap okuma durumu

Kırsal kesimde gazete dergi ve kitap okuma alışkanlığının çok düşük olmasını normal karşılamak ve araştırma sonucunda böyle bir sonuca ulaşmak ilginç bir sonuç sayılmayacaktır. Kırsal kesimde çalışan tarım işçisi kadınların sahip oldukları sosyal, ekonomik ve kültürel koşulların onlara sağlamış olduğu imkanların kıt olması bir anlamda bazı şeylerden mahrum kalmalarına neden olmaktadır. Gazete, dergi ve kitap okuma ya da bunları düzenli satın alarak okumak sahip olunan imkanlar içinde kadın açısından pek olanaklı görünmemektedir. Bir başka ifade ile aile bütçelerinde böyle bir bütçe ayırımı da yoktur. Diğer taraftan kadınların ücret durumları ve okur- yazar olma durumu onları okuma ihtiyacı duymaları bu koşullar içinde zor görünmektedir.

Çizelge 7.31 Kadınların gazete, dergi ve kitap okuma sıklıklarına göre dağılımı

Kadınların Okuma Konuları	Sayı	%
Eline geçtikçe (olanak buldukça)	17	28,3
Hiç okumam	16	26,7
Her gün (çalışmadığı zamanlar)	6	10,0
Haftada bir gün	3	5,0
Ayda bir	1	1,7
15 Günde bir	1	1,7
Okur- yazar değil	16	26,7
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.31’de görüldüğü gibi, gazete okumayanların oranı %26,7’dir. Okuma- yazma bilmeyen kadınlarla hiç gazete okumayanların toplamı %54,4’dır. Bu da kadınların yarısından fazlasının herhangi bir kitap, gazete ve dergi okuyamadığını göstermektedir. Düzenli olarak gazete okumaya imkân bulup ta okuyanların %10,0’u oluşturması da tesadüfi değildir. Araştırma alanının ilçe merkezi olması ve çocuklarının eğitim düzeyi gazete okumayı etkilemektedir.

Türkiye’de gezici ve geçici kadın tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları ve sorunlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, ankete katılan kadınların, %56,0’sı okuma yazması olmadığını, %24,1’i eline geçtikçe okuduğunu, %17,6’sı hiç okumadığını, binde beşi haftada bir, binde üçü de ayda bir gazete okuyabildiklerini belirtmişlerdir. Okuma durumları düzenli olmadığından bazen aylarca, haftalarca herhangi bir yayını izleyemediklerini belirterek okumalarının çoğu zaman rastlantıya kaldığını da sözlerine ilave etmişlerdir (Yıldırak vd. 2003).

Türkiye' de gezici ve geçici kadın tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları ve sorunlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmadaki kadınların okuma-yazma oranının düşük olması ve yerleşik olarak yaşayamamalarından gazete, kitap ve dergi okuma durumu araştırma alanındaki kadınlara göre düşüktür. Ayrıca gezici ve geçici tarım işçisi kadınların sadece %1,5'i her gün gazete okuduğunu belirtirken araştırma alanındaki kadınların %10,0'u her gün gazete okumaktadır. Yani, yerleşik olarak tarım işçiliği yapan kadınların daha fazla gazete, kitap ve dergi okuma imkanının olduğu ortaya çıkmaktadır. Araştırma alanının ilçe merkezi olması bu sonucu etkileyen bir başka faktördür. Çünkü ilçeye günlük gazetelerin gelmesi de sonuç üzerinde etkili olmaktadır.

7.8.8 Kadınların yaşamlarına ilişkin beklentileri

Çalışma ve yaşam koşulları açısından geleceğe ilişkin plan yapma konusunda kadınların öncelikli seçeneklerinde ekonomik beklentiler ön plana çıkmaktadır.

Çizelge 7.32'de görülebileceği gibi, kadınların %21,7'si olanakları olsa ev ve araba alacaklarını belirtmekte, %16,7'si ise olanakları olsa bir işyeri sahibi olmak istemektedir. Bir diğer veri ise yüz yüze görüşmeler esnasında yaşlı kadınlarda isteklerin değişme eğilimi gösterdiği ve bunların hacca gitmek ya da yardım yapmak biçiminde olduğu ortaya çıkmıştır. Yani, manevi beklentiler ön plana çıkmaktadır.

Çizelge 7.32 Olanağınız olsa bundan sonra neler yapardınız?

Cevaplar	Sayı	%
Ev araba almak	13	21,7
İşyeri sahibi olmak	10	16,7
Fakirlere yardım etmek	8	13,3
Okumak/çocukları okutmak	7	11,7
Bilmiyorum	4	6,7
Gezmek	2	3,3
Hacca gitmek	7	11,7
Diğer	9	15,0
Toplam	60	100,0

Kadınların yaşantılarına ilişkin beklentilerini belirleyen ikinci bir soru olarak “Yaşamınızdaki en büyük özleminiz nedir?” sorusu sorulmuş ve yanıtları Çizelge 7.33’de verilmiştir.

Çizelge 7.33 Kadınların özlemlerine ilişkin bulgular

Özlemleri	Sayı	%
Okumak	14	23,3
Zengin olmak	9	15,0
İyi yaşam koşulları	7	11,7
Özlemi yok	6	10,0
Diğer	6	10,0
Şehirde yaşamak	5	8,3
Eskiye özlem	4	6,7
Ev sahibi olmak	4	6,7
Bir iş sahibi olmak	3	5,0
Çocuklarını okutmak	2	3,3
Toplam	60	100,0

Çizelge 7.33’de görüldüğü gibi, kadınların verdiği yanıtlar genel olarak bugünkü yaşam koşullarını değiştirme üzerinedir. Kadınları %23,3’ü okumak isteğini, %15,0’i zengin olmayı özlemleri olarak nitelendirirken, %11,7’si ise bugünkü yaşam koşullarından daha iyi koşullarda yaşamayı isteğini belirtmektedir. Kirada ya da aile büyükleriyle yaşayan kadınlar için ise ev sahibi veya şehirde yaşamak gibi özlem olarak ortaya çıkmaktadır.

8.ARAŞTIRMA SONUÇLARI HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRME

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesinin yapılmasına çalışılmıştır. Araştırma kapsamındaki kadınların en küçüğü 18, en yaşlısı 70 yaşındadır. Kadınlar genel olarak 20-50 yaş arası gruptadır. Kadınların yaşları ile evlenmeleri arasında bir ilişki bulunmadığı evlilik kararlarının hala geleneksel yapı içinde aile büyükleri tarafından belirlendiği araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Kadınların yaşları ile eğitim durumları arasında ters ilişki olduğu yaşlı kadınların daha az eğitim aldıkları gençlerin yaşlılara göre daha fazla eğitilmiş olduğu araştırmada ortaya çıkmıştır.

Kadınların çoğunlukla ücretsiz aile işçisi konumunda olmaları ve gelirlerinin de az olması sosyal güvenlik uygulamaları kapsamına girmede engel olmaktadır.

Araştırmada kadınların evlilik kararlarını genelde geleneksel kurallar içinde verdikleri ortaya çıkmış bunun sonucu olarak ailenin oluşmasında görücü usulü evliliklerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Tarım işçisi kadınların sadece %13,0'ü tanışarak evlendiğini belirtmiştir. Nikâh durumu ise kırsal kesimin genel yapısı ile paralellik gösteriyor öncelikli olarak dini nikâh yapılıyor ve bazen dini nikâhla beraber resmi nikâhta yapılmaktadır. Günümüz koşulları ve medeni yasa aile oluştuktan sonra resmi nikâhlarını da yapmaya mecbur kılmaktadır.

Kadınların evlilik kararlarının kendileri dışında verilmesi kırsal kesimde bir başka sonucu ortaya çıkarmaktadır. Kadınların eşlerinin birinci ya da ikinci dereceden akrabaları olmasıdır. Araştırma alanındaki tarım işçisi kadınlarda da aynı sonuçlar görüldü.

Kadınlar genelde ilk iş olarak ev hanımı olduklarını belirtiyorlar, ikinci iş olarak ta tarım işçisi olduklarını ifade ediyorlar. Kadınların eşleri ise değişen kırsal kesim iş olanaklarına paralel olarak tarım dışı alanlarda iş tutmaktalar. Kadınların büyük çoğunluğunun ebeveynleri ya tarım işçisi ya da çiftçi olduğunu belirtmişler.

Kadınların boşanma durumları bölgesel özellikler göstermekte toplumsal yapının iyi bakmadığı ekonomik özgürlüğün olmadığı alanda boşanma konusu kadından uzak bir olgu olarak kalmaktadır. Araştırma alanında boşanmaya ilişkin bilgiye rastlanılmamıştır.

Kadınların sahip oldukları çocuk sayısı yaklaşık olarak ortalama 4'dür. Kadınlar genelde sizin gibi aile için en uygun çocuk sayısı kaçtır sorusuna kendi çocuk sayılarını örnek vermişlerdir. Genç ve eğitim düzeyi yüksek tarım işçisi kadınlar ise 3'ten az çocuğun kendileri gibi ailelere uygun olacağını düşünüyorlar.

Kadınların %70,0'i sosyal güvenliğin ne anlama geldiğini belirtebilmiştir. Konu hakkında belli bir fikre sahipler ancak kadınlar bildikleri oranda sigortalı değildirler. Kadınların %35,0'i sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı değildir. %20,0'si ise yeşil kart sahibi ki bu da yeteri derecede sosyal güvenlik anlamına gelmemektedir.

Kadınların iş süreleri ve iş gücü hareketlilikleri araştırma alanındaki kadınların genellikle ücretsiz aile işçisi olmalarından iş oldukça çalışıyorlar. Genelde bölgede yetişen ürünlerin bahar ve yaz aylarında yetişmesi nedeniyle yılın bu sezonun da tarımsal üretimde aktif olarak çalışmaktalar.

Kırsal kesimde kadınlar tarlada, bağda, bahçede, çalıştıkları, hayvanlara baktıkları zaman bu çalışmanın ürünleri erkek tarafından satılıyor. Elde edilen gelirin nasıl kullanılacağı üzerinde kadınların söz hakkı olmuyor. Kadınların sadece üçte biri ücretli veya kendi hesabına çalışan olarak, çalışması karşılığı bir gelir elde ediyor.

Araştırma alanındaki kadınların yaşam standartları açısından belli konularda diğer kırsal alanlardaki kadınlardan daha iyi olduğu gözlenmiştir. Konut yapıları olsun, ilçe merkezi olsun ve eşlerinin başka alanlarda çalışma imkânına sahip olması ilçede ekonomik hareketlilik yaratmaktadır. Bu yaratılan ekonomik hareketlilik kadınların yaşam koşullarını iyi yönde değiştirmektedir. Kadınların günlük yaptıkları işler içinde çamaşır yıkamayı saymayışları çamaşırı makine ile yıkadıklarını söylemeleri yaşam standartlarının iyi olduğunun belirtisi olarak kabul edilebilir.

Kadınların ücrete ilişkin görüşleri çarpıcıdır çalışma koşullarının ağırlığı kadar ücret elde edemediklerini ifade etmişler. Yine de memnun olanlarında azımsanmayacak kadar olduğunu da belirtmek gerekir.

Tarım işçisi kadınların %85,0'i çocuklarının tarımsal işlerde çalışmasını istemiyor. Çocuklarının okumasını ya da meslek sahibi olmasını istiyorlar. Kadınların çocuklarını tarım dışı alanlara yönelmelerini istemelerinin temel nedeni kendi yaşadıkları çalışma koşullarından memnun olmamalarıdır. Tarım işçisi kadın imkânı olsa tarımda çalışmayacağını belirtmektedir.

Tarımla uğraşan ailelerde kadınla erkek arasında geleneklere dayalı bir iş bölümü vardır. Araştırma alanındaki kadınlarda kadını görevleri konusunda bu geleneksel kurallara göre kendine görev biçtiği belirlenmiştir. Aynı zamanda kadınlara göre erkeğin asıl görevi ailesini geçindirmesidir.

Kadınlar arasındaki yardımlaşma konusu ise araştırma alanındaki tarım işçisi kadınların birbirleriyle yardımlaştığı ama yardımlaşma konularının genelde ortak yapılabilecek iç tüketime yönelik işlerde gerçekleştiği görülmüştür. Tarım işi yapılırken genelde herkesin kendi işiyle uğraştığı ama mesela evde yapılan ekmekte birbirlerine yardım ettiklerini belirtmişler.

9.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada tarım kesimindeki kadınların sosyal ve ekonomik durumlarının ortaya konulmasına çalışılmıştır. Bundan dolayı Türkiye'deki tarım işçisi kadınların durumları ve araştırma alanı olan Kilis ili Elbeyli ilçe merkezindeki tarım işçisi kadınların sosyal ve ekonomik durumları incelenmiştir.

Kilis ili Elbeyli ilçe merkezinde hızlı ve yoğun bir sosyal değişme gözlemlenmektedir. Toplumun her alanında olduğu gibi, kadınlarda kendi konumlarını iyileştirme ve yaşama koşullarının değişmesine yönelik bir tavır içindeler. Toplumun her katmanında sorunları aynı olan kadının öncelikli olarak yaşadığı ortamın değer yargılarının kendi üzerinde yaratmış olduğu baskıdan kurtulması gerekiyor. Bunu yapabilmesi için de kadının sosyo-ekonomik koşullarının düzeltilmesi gereklilik arz etmektedir.

Kilis ili Elbeyli ilçe merkezindeki kadınların çocuklarını okutma istekleri ve kendi özelemleri içinde okumaya verdikleri önem kadınların kendi sorunlarının çözümünde eğitimin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Kadınlara uygulanacak olan eğitim programlarının sadece kadının ev içi rollerini geliştiren ve pekiştiren programlar olmaması ve her yönden gelişimlerini sağlayan programlarla daha iyi konumlara gelmeleri sağlanmalıdır.

Eğitim sayesinde kadın evin içindeki geleneksel rollerinin dışına çıkabilecek çeşitli alanlarda yeteneklerini sergileyebilecektir. Tüm bu gelişmeler, sadece kadının statüsünü artırmakla kalmayıp toplum içi dinamiği de artıracaktır.

Kadınların mutlaka sosyal güvenlikten yararlanması ilkesinden hareketle, ekonomik alanda uygulamaların fonksiyon kazanması ve toplumla iç içe olma imkânı sağlanmalıdır.

Tarım işçisi kadınların çalışma koşullarının düzeltilmesine yönelik projelerin geliştirilmesi gereklidir. Aynı zamanda çalışma koşullarını düzenleyici yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi ve izlenmesi bir gerekliliktir.

Kadınların ve erkeklerin karar alma sürecine dengeli katılımını teşvik etmek, kadının aile içi karar alma mekanizmasında en az erkek kadar etkin duruma sahip bulunması gerekir.

SSK Kilis İl Müdürlüğü tarım işçisi kadınların sosyal güvenlik kapsamına alınması için işverenlere sorumlulukları hakkında bilgi vermeli ve uyarıcı bir rol oynamalıdır.

Kadınların ücretli iş yaşamına daha fazla girmesinin sağlanması kadının kendilerine olan güvenini artıracaktır. Toplum yaşamı içinde kadının kendine olan güveninin artması kendini birey olarak tanımasını sağlayacaktır. Öz güven kazanmış olan kadının hayatını erkekle eşit koşullarda yaşama isteği artacaktır.

Kilis Türkiye İş Kurumu İl Müdürlüğü Elbeyli ilçe merkezinde tarım işçiliği yapan kadınların çalışma yerlerindeki koşullarının düzeltilmesi için sürekli denetleme ve işverenleri bilgilendirme görevini yerine getirmelidir.

Kadın istihdamında önemli bir yer tutan tarım kesimindeki çalışmaları, tarımın yapısını ve özelliklerini de dikkate alarak düzenleyen Tarım İş Kanunu etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

Kadınların mevcut durumunun iyileştirilmesi aynı zamanda; Türkiye’de bölgeler ve cinsiyetler arası eşitsizliğin azaltılması, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve sosyal kalkınmanın desteklenmesi anlamına da gelmektedir.

Sonuç olarak Kilis ili Elbeyli ilçesi merkezindeki tarım işçisi kadının ekonomik ve sosyal sorunları vardır. Bu sorunların temelinde araştırma alanının ekonomik olarak geri kalmış bir bölgede olması ile geleneksel aile yaşamının kadına yüklediği ağır ama yetkisiz yaşam koşulları ile çalışma hayatıdır. Toplumun temelini oluşturan kadının değerini anlamak ve ona hak ettiği değeri vermek için kadına sosyal yaşam ve ekonomik yaşam içinde layık olduğu değeri vermek gerekir.

KAYNAKLAR

- Abay C., Atış, E.ve Saner, G., 1999. İzmir’de Kırsal Kadına Yönelik Eğitimin İstihdama Etkisi, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara
- Aktaş, A. 1996. Kırsal Kesim Ailesinin Yapı Ve İşlevleri. Hıdırbaba (Sünni) ve Karaçavuş (Alevi) Köyleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Elazığ, F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
- Altun, T. 2000. Kadının Statüsü ve Kadın Sağlığı. Hacettepe Toplum Hekimliği Toplum Hekimliği Bülteni, (sayı 4) ,Ankara
- Altunpınar, F. T. 2001. Polatlı İlçesine Gelen Gezici kadın tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları ile sorunları üzerine bir araştırma. Yüksek lisans tezi. A.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.
- Anonim 1993. The World Bank, Turkey - Women in Development: A World Bank Country Study. (Washington, D.C.:The World Bank, 1993).
- Anonim 1994. GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, GAP Bölgesi Nüfus Hareketleri Araştırması, ODTÜ Sosyoloji Bölümü, Ankara
- Anonim 1995. Women Agriculture and Rural Development:A Synthesis Report of the Near East Region FAO .
- Anonim 1996. Türk Aile Yapısı İçerisinde Başlık Parası Uygulaması, Yayınlanmamış Araştırma Sempozyumu 96 Bildirisi, DİE, Ankara
- Anonim 1998. Cumhuriyet’in 75. Yılında Türkiye’de Kadının Durumu. T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, TAKAV Matbaacılık Yayıncılık A.Ş., Ankara.
- Anonim 2000 DİE Bilgisayar Kayıtları, Ankara
- Anonim 2000b. DİE Genel Nüfus Sayımı, Ankara
- Anonim 2002. GAP Bölge Kalkınma Planı, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Ankara

- Anonim 2003. Kilis İli Ekosistemine Uygun Tarımsal Ürünler, GAP Bölge Kalkınma İdaresi (GAP BKİ) ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın (TKB) ortaklaşa çalışmaları, Ankara
- Anonim 2004. Pekin Eylem Platformunun Uygulanmasına Yönelik Soru Formuna Verilen Yanıt, Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara
- Anonim, 2004b. Kırsal Kalkınma Politikaları Komisyonu Raporu,2.Tarım Şurası, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara
- Anonim 2004c. Dördüncü ve Beşinci Dönem Birleştirilmiş Periyodik Ülke Raporu' na İlişkin CEDAW- Türkiye Gölge Raporu, CEDAW-Türkiye Yürütme Kurulu, Ankara
- Anonim 2005. Türkiye'nin İnsan Kaynakları Gelişimi Stratejisi Taslak Raporu, AİPP Türkiye İş Kurumuna (İŞKUR) Destek Projesi, Ankara.
- Anonim 2005a. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi Türkiye Cumhuriyeti, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara
- Anonim 2006a. Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçlar, Başbakanlık-TÜİK Yayınlar, Şubat 2006, Ankara.
- Anonim 2006. Türkiye Ekonomisi-İstatistik ve Yorumlar, Başbakanlık-TÜİK Yayınları, Şubat 2006, Ankara.
- Anonim 2006c. Kadın İstihdamı "Türkiye'de Kadınların Çalışma Yaşamına Katılımı Ve Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Gerçekleştirilen Çalışmalar, Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü,Ankara.
- Anonim 2006d. Elbeyli İlçe Tarım Kayıtları, Elbeyli İlçe Tarım Müdürlüğü, Kilis
- Arslan, A., 2000. Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Beyda Ofset Matbaacılık, Ankara.
- Ata, N. 2006. Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılma Oranı Erkeklerin Ancak Üçte Biri Kadardır, İşveren Dergisi, Ocak sayısı,Ankara
- Atay, M. ve Yıldız, C. 2004 Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kadınının Toplumsal Statüsü .Elektronik sosyal bilgiler dergisi c.3,s.7 (1-22)

- Berik, G.1990. Türkiye’de kırsal kesimde halı dokumacılığı ve kadının ezilmişliği karşılaştırmalı bir tartışma (ed: Ş. Tekeli) Kadın Bakış Açısından: 1980’ler Türkiye’sinde Kadın, İletişim, İstanbul.
- Çaha, Ö. 1996 . *Sivil Kadın*, Vadi Yayınları, Ankara
- Day, R. A. 1996. Bilimsel Bir Makale Nasıl Yazılır ve Yayınlanır? Çev. G.Aşkar Altay. Ankara, TÜBİTAK.
- Egghardt, H. ve Güney, Ü. 1988. Fravn in der Türkei, Erzohlungen, München AB Avrupa Birliği ILO International Labour Organisation (Uluslararası Çalışma Örgütü). GAP Güneydoğu Anadolu Projesi
- Ertürk, Y.1990, "Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Gelişme ve Kırsal Kadının Konumu", Kadın ve Sosyo-Eko ILO-TKV Danışma Toplantısı Raporları, Aralık 1990, Ankara, s:16-29.
- Fazlıoğlu, A. 2002. Kadının Kırsal Kalkınmadaki Yeri:GAP Örneği, V. Tarım Ekonomisi Kongresi 18-20 Eylül, Erzurum.
- Gösterici, S. 1991. Karacadağ Köylerinde Kadının Durumu Kırsal Kesimde Kadının Statüsü, Sorunları ve Çözüm Önerileri, ILO-TKV Danışma Toplantısı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara
- Gülçubuk, B. 1999. "Tarımsal Üretimde ve Kırsal Kalkınmada Kadının Yeri ve Önemi". Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarım ve Köy Dergisi, Sayı 125, s-36-41, Ankara.
- Hablemitoğlu, Ş. 2001. Kırsal Alanda İşgücü Değeri İle Kadınlar: Bir Toplumsal Cinsiyet Analizi Örneği, TZOB Yayınları, Ankara
- Hasipek, S.1995. Kırsal Kesimdeki Kadının Eğitimi, Tarım Haftası’95, Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, 9-13 Ocak, Ankara
- Kaşkaloğlu, A., 1987. Kadının Tarımsal Üretime Katılımında Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığının Politikası, Kadının Tarımsal Üretime Katılımı Sempozyumu, Erzurum
- .
- Kazgan, G. 1982. Türk Toplumunda Kadın: Türk Ekonomisinde Kadınların İşgücüne Katılması, Mesleki Dağılımı, Eğitim Düzeyi ve Sosyo Ekonomik Statüsü (Der. N.Abadan-Urat), 2. Basım, Kent Basımevi, İstanbul
- Koray M. Demirbilek S.Demirbilek T. 1999. Gıda İşkolunda Çalışan Kadınların Koşulları ve Geleceği, T.C.Başbakanlık KSSGM, Ankara.

- Koray, M. 2000. Kullanımını sınırlayan faktörler üzerine bir araştırma. Yüksek lisans tezi(basılmamış). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Kurtuluş, K. 1989. İşletmelerde Araştırma Yöntembilimi. İstanbul: İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayını.
- Nazik, M. 1993. Kadınların Mevsimlik Tarım İşlerinde Çalışmalarının Ailenin Ekonomik Durumu ve Yaşam Biçimine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Anabilim Dalı.
- Opprang, C. and.Abu, K. 1985. A Handbook for data Collection and Analysis on Seven Roles and Statuses of Women, Geneva: International Labor Office.
- Özbekmezci Ş. ve Sahil S. 2004. Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal, Ekonomik ve Barınma Sorunlarının Analizi 262 Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Der. Cilt 19, No 3,
- Özcan, N. 2005. Ankara ili Gölbaşı ilçesi kırsal kesiminde kadınların tarımsal bilgi kaynakları ve bilgi ihtiyaçları üzerine bir araştırma. Yüksek lisans tezi. A.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara
- Özdamar, S. ve Ark. 2000. Kırsal Alanda Kadının İstihdama Katılımı. TC. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara
- Petersen, A.E.S. 1985. Das Verhaeltnis der Geschlechter in der Türkei, Berlin.
- Salman, M. 1994. Kadınların insan kaynaklarını kullanma durumları ve bu kaynakların
- Sarptürk, İ. 1990. Adana İli Kır Toplum Yapısı İçinde Kadının Yeri, Çukurova Üniversitesi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana
- Sekin, S. 1998. "Kırsal ve Kentsel Alanda Kadın". Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye'de Kadının Durumu. Ankara: T.C Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Takav Matbaacılık Yayıncılık A.Ş.
- Sirman, N. 1991. Gelişme Sürecinde Kırsal Kesim Kadını, Yaklaşımlar ve Sorunlar. Kırsal Kesimde Kadının Statüsü: Sorunlar ve Çözüm Önerileri.
- Tan, E. M.1979. Kadının Ekonomik Yaşam ve Eğitimi, İş Bankası Yayınları, Ankara.
- Tezcan , M. 2000. Cumhuriyetten Günümüze Türk Ailesinin Dünü, Bugünü Geleceği (Sosyo – Kültürel Açıdan), Çukurova Üniversitesi,Adana.

- Türkdoğan, O. 1970. Türkiye.de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları, A.Ü.Basımevi Erzurum.
- Türktaş, G. 2006. AB Uyum Sürecinde Kırsal Kesimde İstihdam Sorunu Buğdat Dergisi
- Ülken, H.Z. 1969. Sosyoloji Sözlüğü. MEB Yayını, İstanbul.
- Yıldırak, N. 1992. Köy Kadınlarının Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Konumları, Friedrich Ebert Vakfı Araştırma Sonuçla
- Yıldırak, N. 1982. Köy Sosyolojisi-1. AÜZF Teksir No:90, Ankara
- Yıldırak, N.1987. Köy Toplumunda Kadın, Ayyıldız matbaası, s.I-14 Ankara.
- Yıldırak, N. Gülçubuk, B., Gün, S., Olhan, E. ve Kılıç, M. 2003. Türkiye’de Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları . Tarım-İş SendikasıYayımları, Ankara.
- Yücer, A. 1997. Niksar Ovasında Tarımsal Üretim Yapan Ailelerde Yardımlaşma Düzeyleri ve Bunu Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Doktora Tezi (Basılmamış), Ankara.

Ek-1

**KİLİS İLİ ELBEYLİ İLÇESİ MERKEZİNDEKİ KADIN TARIM İŞÇİLERİ
ANKET FORMU**

Bölge :

Tarih:.....

il :.....

Anketör:.....

Denek:.....

Köy-kasaba:

İlçe:.....

Ürünler:.....

Çalışma biçimi:

1. Sürekli olarak yaşadığınız yer ? (geldiğiniz yer)

İl : ilçe :Köy :..... (Diğer :)

2.gezici ve/veya geçici olarak yerleştiğiniz yöre/yer?

İL:..... İlçe:..... Köy:.....(diğer...)

3.Deneğin nitelikleri?

	Doğum yeri	Yaşı	Medeni hali	Eğitim durumu	Mesleği	2.Mesleği	Evlenme Yaşı	Kocasının kaçınıcı eşi	Kocas kendisini kaçınıcı eşi
Nitelikler									
Kendisi									
Eşi									

4. Daha önceki kuşakların meslekleri ?

Babası : (Eşinin) Babası :.....

Annesi : (Eşinin)Annesi :.....

Dedeşi : (Eşinin)Dedesi :.....

Anneanesi : (Eşinin)Anneanesi :.....

5.Eşinizle nikah durumunuz ?

1. Medeni nikah (Yanıt evet ise tarihi :)

2. Dini nikah (Yanıt evet ise tarihi :)

3. Hiçbiri

4. Diğer (Kuma var mı ?)

6.Toplam kaç çocuğunuz var?

.....

7.Sizin gibi bir aile için uygun çocuk sayısı kaçtır? (Açıklama)

.....

8.Esinizle akrabalık durumunuz?

1. Yok
2. Birinci dereceden
3. İkinci dereceden
4. Uzaktan
5. Aynı köyden
6. Komşu köyden
7. Aynı il veya ilçeden
8. Başka il ya da ilçeden

9. Eşinizle evlenme biçiminiz?

1. Görücü
2. Kaçırma
3. Anlaşarak
4. Tanıştırılarak
5. Diğer.....

10. Kaç yıldır tarımda çalışmaktasınız?

.....

11.Neden bu işlerde çalışmaktasınız?

.....

12. Evlenmeden önce de bu işi yapar mıydınız?

1.Evet(açıklama)

.....

2.Hayır (açıklama)

.....

13.Günde kaç saat çalışırsınız?(açıklama)

.....

14.Senenin hangi aylarında çalışırsınız?(açıklama)

.....

15.Genellikle ilçenin tarımsal arazilerinde mi çalışırsınız yoksa başka yerlere çalışmaya gider misiniz? (açıklama)

.....

16.Çalışırken kaç kez dinlenirsiniz ve bunu kim belirler?

.....

17.Haftada kaç gün çalışmaktasınız?(Hafta sonu dinlenirseniz ücret ödenir mi?)

.....

18.Çalışmanız karşılığındaki gelirinizi/ücretinizi kim alır?

1. Ben
- 2.Eşi
3. Çocuklar
4. Diğer.....

19.Sizce aile gelirine ne kadar katkıda bulunuyorsunuz?

.....

20. Emeginizin karşılığını aldığınıza inanıyor musunuz?

1. Evet (Açıklama)

2. Hayır (Açıklama)

21. Sizce tarımda çalışan kadınların en önemli sorunları nelerdir?

22. Tarım dışındaki işlere günde kaç saat zaman ayırırsınız?

Ayrılan süre

Yemek.....
Ev temizliği.....
Çocuk bakımı.....
Ekmek yapımı.....
Çamaşır yıkama.....
Diğer.....

23. Akşam saatlerinde neler yaparsınız ?

24. Ev işlerinde sizlere kimler yardımcı olur?

1. Hiç kimse 4. Baba/anne
2. Eşim 5. Komşular vb.
3. Çocuklar 6. Diğer.....

25. Ailede kararları kim verir?

1. Eşim 4. Aile büyükleri
2. Ben 5. Ortak
3. Çocuklar 6. Diğer

26. Çalışma yerinin seçiminde kim karar verir? (Nereye gidilecek. nerede kalmamak vb.)

1. Eşim 4. Aile büyükleri
2. Ben 5. Ortak
3. Çocuklar 6. Diğer

27. Konut ve tarımsal varlığınız?

a. konut durumunuz?

1. Kendilerine ait
2. Kirada
3. Aile büyükleri ile beraber oturuyorlar
4. Diğer.....

b. Toprağı yok

c. Hayvanı yok

d. Toprak varlığı (dekar) sulu kuru toplam

Mülk arazi.....

Kiraya, ortağa verilen.....

Kiraya; ortağa alınan.....

e. Hayvan varlığı

İş hayvanı inek koyun - keçi diğer

.....
.....

28. Kendi tarımsal ürünlerinizi nasıl değerlendirirsiniz ?

Değerlendirme biçimi

Bitkisel ürünler.....

Hayvansal ürünler.....

29. Tarımsal gelirinizin ne kadarını kendi işletmenizden sağlarsınız?(% veya ytl olarak)

.....

30. Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı mısınız?

1. Değilim

5. Eşimden dolayı - BAGKUR

2. SSK

6. Çocukların üzerine kayıtlıyım

3. BAG-KUR

7. Diğer (Açıklama

4. Eşimden dolayı - SSK

31. Sigorta , sosyal güvenlik denilince ne anlıyorsunuz ?

.....

32. Tarım iş yasaları hakkında neler biliyorsunuz ?

33. Şu anda yaptığımız tarım işi ile ilgili olarak herhangi bir eğ itim aldınız mı ?

1. Evet (Açıklama).....

2. Hayır (almayı ister mi ?).....

34. Sizce bir kadının aile içindeki başlıca görevi nedir?

1. Analık

5. Çocuk yapmak

2. Ev işlerini yapmak

6. Hepsi

3. Aile işletmesine yardımcı olmak

7. Diğer.....

4. Aileye gelir sağlamak

35. Sizce bir erkeğin aile içindeki başlıca görevi nedir?

1. Çalışıp gelir sağlamak

3. Eşine yardımcı olmak

5. Hepsi

2. Çocuklara bakmak

4. Tarım işlerini yapmak

6. Diğer.....

36.Çalışma yerinde kadınlar arasında hangi konularda yardımlaşma oluyor ?

1. Olmaz
2. Tarım işlerinde
3. Temizlik işlerinde
4. Ekmek yapımında
5. Çocuk bakmada
6. Borç alıp vermede
7. Diğer.....

37.Boş zamanlarınızda ne yaparsınız?

.....

38.Çocuklarınızın da tarım işlerinde çalışmasını ister misiniz?

1. Evet (Açıklama)

.....

2. Hayır (Açıklama)

.....

39 .Çocuklarınızın ne olmasının istersiniz veya isterdiniz?

.....

40.Siz ne olmak isterdiniz? (Açıklama)

.....

41.Dünyada, Türkiye'de olup bitenleri nasıl öğrenirsiniz?

.....

42.Televizyonda hangi programları izlersiniz?

1. Televizyonu yok
2. İşverenin televizyonunu seyrediyoruz
- 3.Zamanımız olmuyor
4. Kadın programlarını
- 5.Tarımla ilgili olanları
- 6.Diğer.....

43.Gazete okuma sıklığınız nedir?

1. Hiç okumam
- 2.Hergün
- 3.Haftada bir gün
- 4.15 günde bir
- 5.Ayda bir
- 6.Elime geçtikçe okurum
- 7.Diğer

44. Yaşamınızdaki en büyük özleminiz nedir?

.....

45.Olanağınız olsa bundan sonra neler yapardınız?

.....

Teşekkürler

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı :Namık Kemal TÜRK

Doğum Yeri:Ankara

Doğum Tarihi:15/07/1972

Medeni Hali:Evli – 1 çocuk babası

Yabancı Dili:İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : Gölbaşı Dr. Şerafettin Tombuloğlu Lisesi (1990)

Lisans :Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü
(1996)

Yüksek Lisans : Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi
Anabilim Dalı (2006)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl:

1997 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığında Sınıf Öğretmeni
olarak Kilis İlinde çalışmakta.

